

Utdanning
Nr. 7, 16. august 2024

Rektorer gruer seg til nytt skoleår

Åtte av ti skoleledere er bekymret
for økonomien.

INNHOOLD

Jobber for mer inkludering

Brorens selvmord ble et vendepunkt for Leandro Rodrigues Rocha.

For ferskinger

Tre sider er viet tips til nyutdannede pedagogiske ledere.

Mekanismene bak skolevold

Les om skolevold i et nevrobiologisk perspektiv, og hva som kan gjøres.

Vårtegn

En dag i mars ga Linda Sæther Nyløvdal et gyllent øyeblikk.

LEDER

Blir tvunget til å bryte loven

At skolene gjerne skulle hatt mer å rutte med, er knapt en nyhet. Hvem vil vel ikke det i kommunal sektor? Men nå er det alvor.

I en fersk undersøkelse Utdanning har gjennomført sammen med Skolelederforbundet, kommer det frem ting som bør få alle til å sperre opp øynene: 8 av 10 skoleledere gruer seg til skoleåret som står for døren. 9 av 10 innrømmer at de er nødt til å bryte loven.

De kan ikke gi elevene det elevene har krav på. De må kutte i vikarbruk og materiell. De har ikke penger til å jobbe forebyggende med skolemiljøet, og de senker ambisjonene for undervisningen. Nesten halvparten vurderer å slutte i jobben. Det kaller jeg krise.

Ifølge KS øker andelen norske kommuner som sliter økonomisk. Nå er 21 kommuner på verstinglista Robek. De blir sannsynligvis flere – akkurat som problemene de sliter med: Nye lovkrav, inflasjon, bygg som forfaller, flere innbyggere over 80 år og barn og ungdom med stadig mer sammensatte utfordringer. Da er det tøft å prioritere. De som bestemmer må imidlertid ta et valg: investere i utdanning og oppvekst eller begrave festtalene de gjentar om norsk skole.

Det første vil bety flere som bidrar til fellesskapet i fremtiden. Det andre er i det minste en erkjennelse: Norsk skole er ikke verdens beste. Alle vil ikke få det samme tilbudet. Alle vil ikke få hjelpen de trenger.

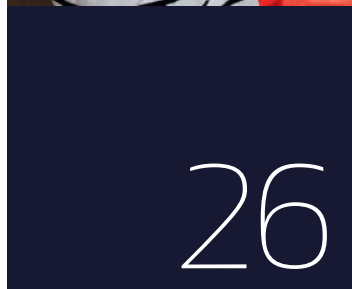
Hardt, men sant.

Kaja Mejlbo, ansvarlig redaktør

Med barneståk på hjernen

Eva Sørensen har fått alvorlig tinnitus og mener det skyldes jobben i barnehagen.

Premiekruss for pedagoger

Vannrett og loddrett i bokstavenes verden.

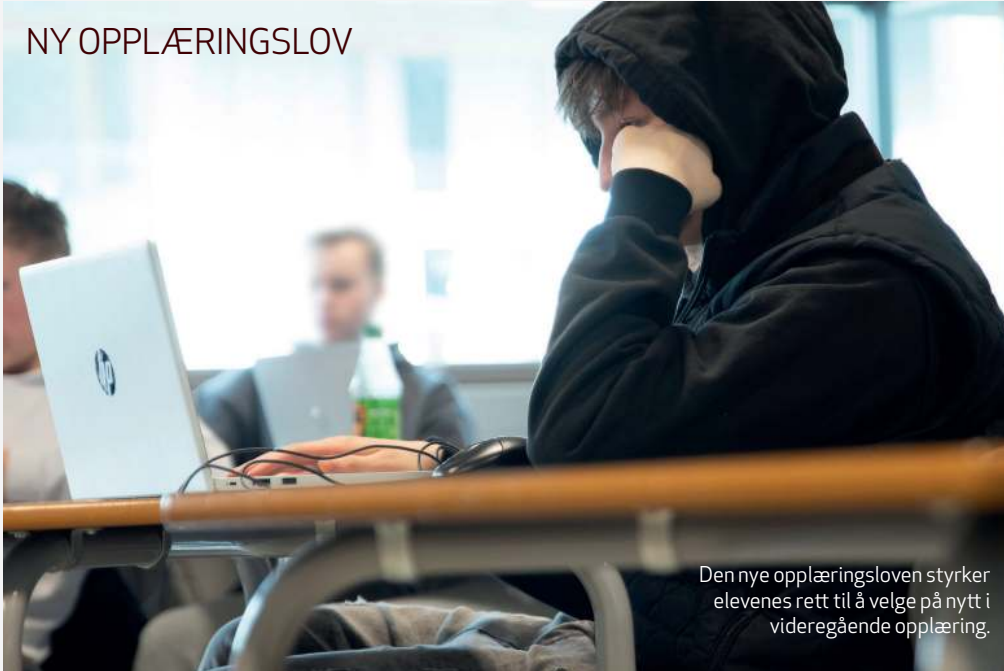
					FRA VISER FRAM
		KALIUM DO ... MI		↙	
FILLE RETNING					
			RELIGION ROM- MENE		
JOD		YTRET EIE			VANT
NETT- PRAT		58			
KROPPS- DELEN FØRSTE- MANN					
					26

Hold deg oppdatert på

UTDANNINGSNYTT

NY OPPLÆRINGSLOV

Illustrasjonsfoto: Mostphotos

Den nye opplæringsloven styrker elevenes rett til å velge på nytt i videregående opplæring.

OMVALG

Omvalg betyr at man bytter utdanningsprogram, eller at man bytter programområde innenfor samme utdanningsprogram. Omvalg foretas før et opplæringsløp er fullført. Dersom man allerede har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse, har man ikke rett til omvalg.

Omvalget må gjøres i forbindelse med inntak. Man har ikke rett til omvalg midt i skoleåret.

En elev som har brukt retten til å gjøre omvalg, kan velge mellom å få et fag godkjent eller å ta faget på nytt som elev.

Elever og de som har læretid i bedrift, har rett til å gjøre så mange omvalg de vil frem til søknadsfristen for inntak det året de fyller 19 år. De som ikke har brukt retten til omvalg før 19-årsfristen, har rett til ett omvalg.

Kilde: Utdanningsdirektoratet

– Retten til omvalg er symbolpolitikk

Den nye opplæringsloven gir elever fri rett til å velge om igjen i videregående skole. – Vil gagne mange, mener en rektor. – Symbolpolitikk, mener en annen.

Tekst: Kaja Mejlbo

– Jeg har ikke sett overbevisende argumenter, tall eller data om at et uendelig antall omvalg vil bidra til å øke gjennomføringen, sier Tormod Korpås.

Han er rektor ved Kalnes videregående skole i Sarpsborg. Etter nesten åtte år i Utdanningsforbundets sentralstyre inntok han rektorstolen igjen for ett år siden.

Nå leder han en skole med om lag 500 elever fordelt på en rekke utdanningsprogram. Her kan de velge både idrettsfag, naturbruk, bygg- og anleggsteknikk og frisørlinja, for å nevne noe.

Med ny opplæringslov har de også rett til å velge om igjen, et ubegrenset antall ganger til de er 19 år. Til nå har de bare kunnet gjøre dette én gang.

Målet med endringen er at flere skal fullføre videregående skole.

– Jeg synes dette blir symbolpolitikk, som det er vanskelig å være negativ til fordi det høres fint ut, sier Korpås.

Nye rettigheter

I 2021 vedtok Stortinget fullføringsreformen som blant annet gir alle som begynner på videregående opplæring, rett til å fullføre utdanningen.

1. august trådte ny opplæringslov i kraft. Dermed er elevenes nye rettigheter i videregående lovfestet. I den nye loven heter det blant annet:

Elevene har ubegrenset med tid for å fullføre videregående opplæring.

De har fri rett til omvalg frem til de er 19 år (og dersom de ikke velger om igjen før den tid, har de rett til ett omvalg senere).

I Utdanningsforbundet har de stilt seg positive til endringen angående omvalg hele veien. Korpås

skulle derimot ønske man var mer opptatt av å lære elevene viktigheten av å ta et valg og stå i det.

– Nå blir det lett bare å velge om igjen. Jeg tror ikke denne lovendringen vil virke etter hensikten, men det vil likevel legge beslag på kapasitet i skolen, oppfølgingstjenesten, rådgivning og karriereveiledning, sier han.

– Må være på tilbudssiden

Rektor Lin Marie Holvik ved Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik liker derimot fullføringsreformens grunntanke om at alle skal kunne fullføre et vgs-løp eller gjøre omvalg uavhengig av alder.

– Vi må se eleven og hvordan vi kan hjelpe til, slik at dersom de er usikre i sine valg, finner vi løsninger underveis. Det stilles store krav til unge mennesker om at de skal bestemme seg tidlig, og systemene må være på tilbudssiden, sier Holvik.

UNICEF-RUNDEN

En enkel aktivitetsdag med mening

← Skann QR-koden
for å lære mer og
melde dere på!

UNICEF-runden er et gratis undervisningsopplegg med materiell for hele grunnskolen.

Nå har din skole mulighet til å være med på denne spennende aktivitetsdagen!
Den kan gjennomføres hele året, og passer perfekt rundt FN-dagen 24.oktober.

Gi elevene dine en flott opplevelse og hjelp barn over hele verden.

www.unicefrunden.no

unicef
for hvert barn

TOLERANSE

Elever liker ikke å møte andre meninger enn sine egne

Femte- og sjetteklassingene sier de blir irritert når noen mener noe annet enn dem selv.

Tekst: Kaja Mejlbo

Det eneste som kan få noen av dem til å skifte mening, er om Google melder at de tar feil.

Det viser en undersøkelse forskere ved Naturfagsenteret har deltatt i gjennom forsknings-samarbeidet Critical Thinking in Sustainability Education (CriThiSE). Det er finansiert av Norges forskningsråd og er et samarbeid mellom Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Karlstad Universitet, Naturfagsenteret (Universitetet i Oslo), Skrivesenteret (NTNU) og NIFU.

Forskerne gjorde 60 gruppeintervjuer med femte- og sjetteklassingene. De ble overrasket over hva de fant, ifølge en pressemelding fra senteret.

– Mange sa at det kunne irritere dem og gjøre dem sinte dersom noen hadde andre meninger enn de selv, sier førsteamanuensis Eldri Scheie.

Forskerne kategoriserte 41 prosent av elevene som deltok i undersøkelsen som «lukket», eller lite mottakelige for andres synspunkter.

– De møter gjerne andre synspunkter med holdningen «jeg har rett, og du tar feil», sier Scheie.

Bare sju prosent av elevene i undersøkelsen mente at det var viktig å lytte til andre.

Må lære å være uenige

Scheie mener det er viktig at elevene lærer at det er lov å ha ulike meninger. De må trenes i å forstå argumentasjon, bakgrunnen for meninger og hvem som kan ha interesser i en sak.

– Vi må øve elevene i være åpne for synspunkter til andre, og i å være kritiske til både egne og andres meninger, sier hun.

Forsker Kjersti E. Dahl ved NTNU har sett nærmere på nettopp dette i sin doktorgrad. I et intervju med Utdanningsnytt i fjor sa hun at lærerne må være bevisste på hvilket ansvar de har i det enkelte klasserom.

Foto: Maskot/NTB

Bare sju prosent av de spurte elevene mener det er viktig å lytte til andres meninger.

– Elever trenger å lære hvordan de argumenterer for et synspunkt, at de må ha tro på seg selv og våge å stå for egne meninger. De må lære at det er lov å skifte synspunkt og de må, ikke minst, lære hvordan man møter andre som har andre meninger enn en selv, sa Dahl.

Dette ble også påpekt da ekstremismekommissjonen la frem sin rapport i mars i år.

Kommisjonen skriver i rapporten at i møter med ulike ungdomsrepresentanter har skolen og lærere blitt fremhevet som viktige aktører for å forebygge radikaliserings og ekstremisme blant ungdom.

«Demokrati handler om aktiv deltakelse hvor uenigheter synliggjøres. Når det settes trygge rammer rundt det å være uenig og løse konflikter, vil både elever og lærere oppleve trygghet, slik at ulike holdninger og oppfatninger får lov til å komme frem», heter det i rapporten.

KOMMUNEØKONOMI

Fem nye kommuner på Robek-lista

Kommunene Andøy, Nesna og Vågan i Nordland, Kåfjord i Troms og Vadsø i Finnmark er nå offisielt registrert på Robek-lista, skriver Nationen. Over halvparten av kommunene på Robek-lista ligger nå i Nord-Norge.

ROBEK – Register om betinget godkjenning og kontroll – er et register over kommuner og fylkeskommuner som må ha godkjenning fra Kommunal- og regionaldepartementet for å kunne ta opp lån eller inngå langsiktige leieavtaler.

Lista består nå av 21 kommuner. 2017 var sist gang det var mer enn 21 kommuner i registeret. ©NTB

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea

Som medlem av Utdanningsforbundet får du et av Norges beste billån, med rente fra 6,25 %

Søk lån til bil, MC og caravan på
nordea.no/billån

Priseksempel: Eff. rente 7,98 % kr 150.000,- o/5 år.
Etableringsgebyr kr 2 200,- Tot. kost: kr 181.212,-

Kassa er bunnskrapt i Skole-Norge

Et stort flertall av rektorene ser seg nødt til å bryte loven på grunn av pengemangel.

Tekst: Dina Jeanette Danielsen og Geir Molnes Illustrasjon: Kristin Slotterøy

– Vi har jo knapt nok penger til drift, forteller Lars Kopperud (38).

Høsten 2023 startet han i sin første rektorstilling ved barneskolen Trømborg i Indre Østfold.

I tillegg til rektorjobben er han bonde, fotballtrener og tobarnsfar. Med bakgrunn i kroppsøvfaget er han vant til å jage de små marginene i form av sekunder og minutter.

Men regnskapene på jobb kommer Kopperud aldri i kapp med, uansett hvor mange svinger han kutter.

Tallene er for langt på minussiden. Dette er en utvikling som har pågått over mange år.

– Jeg ser egentlig ikke noen vei utenom. Det synes jeg er paradoksalt. Vi er det offentlige, vi er Norge, vi er verdens rikeste land, vi har x antall milliarder kroner på bok i oljefondene.

Det siste året har rektorer og skoleledere over hele Norge uttrykt offentlig bekymring for hva skoleøkonomien gjør med kvaliteten i skolen.

Hele 6 av 10 rektorer og skoleledere mener skolene ikke har god nok økonomi til å gi et fullverdig og forsvarlig undervisningstilbud til elevene. Det viser en spørreundersøkelse utført av Skolelederforbundet og Utdanningsnytt våren 2024.

Mange går nå inn i et nytt skoleår med økonomisk hodebry. Hele 8 av 10 svarer at de er litt enig eller helt enig i følgende påstand: «Den økonomiske situasjonen gjør at jeg er bekymret for hvordan skoleåret skal bli».

Årsakene til utfordringene med skoleøkonomien er mange og sammensatte.

*«Oppgavene
blir flere og flere i skolen
og ressursene mindre og
mindre - regnestykket
går ikke opp!»*

Skoleleder

Slik svarer skolelederne

«Når lønn er budsjettert, er vi allerede i minus.»

Skoleleder

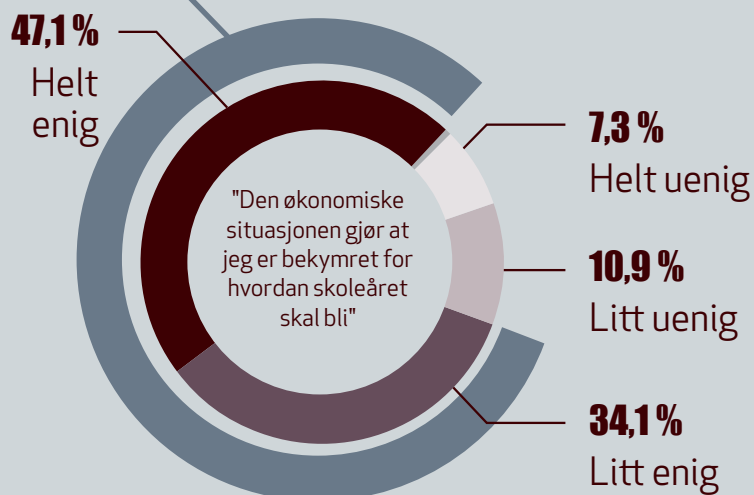
«Jeg kvir meg allerede til et enda tøffere skoleår i 2024/25 enn et allerede i overkant tøft 2023/24.»

Skoleleder

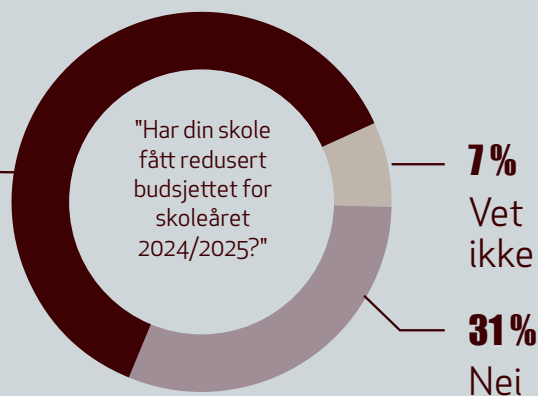
Skolelederforbundet har i samarbeid med Utdanningsnytt sendt ut en spørreundersøkelse til et utvalg av sine medlemmer.

382 personer (rektorer, assisterende rektorer, avdelingsledere og undervisningsinspektører), fra alle landets fylker har svart på undersøkelsen.

Hele 81 % er bekymret for økonomien

62 %
har fått redusert budsjett

7 av 10
er plaget av stress på grunn av skolens økonomi

Foto: Joakim S. Enger

Lars Kopperud planlegger for neste skoleår. Det er en stor kabal som må legges, og mange utgifter som må holdes nede på minimum.

Det er blitt dyrere å lønne lærerne etter at lærerutdanningen ble mastergradsutdanning. Inflasjonen har drevet opp kostnadene for innkjøp av materiell. Samtidig skyller eldrebølgen inn over kommunene og gjør budsjettene enda trangere.

Vedlikeholdsetterslepet på de eldre skolene vokser seg i mellomtiden enda større. Slik som på Trømborg skole, som ble bygget på 1960-tallet.

Mange av skolelederne i spørreundersøkelsen peker også på at elevmassen er mer sammensatt enn før. Mange elever har behov for ekstra oppfølging som det ikke er gitt at skolen blir kompensert for.

Rektor Lars Kopperud mener skolene heller ikke blir godt nok kompensert for de ulike reformene regjeringene vedtar.

– Det som irriterer meg, er at det snakkes om kvalitet, men det er ikke det vi settes i stand til å levere.

Han har sett seg lei på det han beskriver som «politikernes festtaler» og savner et ærligere språk fra de folkevalgte, som han som rektor kan kjenne seg igjen i.

– Kan vi ikke bare si det som det er? Det er ikke sånn at vi har god nok tidlig innsats. Vi er ikke flinke nok til å følge opp resultatene på nasjonale prøver fordi vi har ikke ressurser til det. Alt fokus er på innsparing og å drive på minimum.

Fra enkelte andre rektorkolleger har han fått signaler om at «sånn er det bare». Men Kopperud har ikke tenkt å resignere.

– Jeg ønsker at politikerne sentralt skal sette oss bedre i stand til å utføre de oppgavene vi har fått. Det er politikerne som har bestemt disse lovene. Da må de også klare å regne ut på en bedre måte hva det innebærer å sette oss i stand til å følge dem.

Akkurat nå gjør Kopperud så godt han kan med de midlene han har til rådighet. Han

prioriterer barna og å følge opplæringsloven, fremfor å gå i pluss.

– Det er litt sånn umulighetens kunst da. Du skal prøve å få til noe som egentlig ikke er mulig å få til. Og så skal du samtidig ideelt sett fremstå som om du lykkes likevel.

– Vanskelig uten å bryte loven

På andre siden av landet er Henning Ettrup rektor for Kirkevoll skole i Bergen. Ettrup har vært i skoleverket hele sin yrkeskarriere, og han har både vært avdelingsleder og rektor tidligere.

– Når man jobber i det offentlige, må man bli vant til å kjenne på knappe ressurser. Jeg har som mål å holde budsjettet som blir tildelt, men det er vanskelig å klare dette uten å bryte lover, forteller Ettrup.

Han viser til at det er mange utgifter som må dekkes utover det rent pedagogiske.

– Man må ha egne ressurser til krevende

Foto: Joakim S. Enger

Skolekjøkkenet er ifølge Kopperud underdimensjonert, noe som fører til at de ofte må dele seg i to grupper og ha undervisning på ulike tidspunkt. Det skaper press på lærer-ressursene ved skolen.

elever. Vi bruker en god del penger på assistenter, og en god del på helse.

Han forteller at skolen har én miljøarbeider, men at de gjerne skulle hatt flere.

– Vi har syv-åtte elever som ikke er på skolen til enhver tid. De er mye hjemme og har ofte skolevegring og utfordringer med psykisk helse. For å gi dem en vei inn til skolen er ofte en sosionom eller miljøarbeider hensiktsmessig. Men det er det ikke budsjett til.

Undersøkelsen viser at det er store sprik hvorvidt skoleøkonomien fører til at lederne bryter loven.

12 prosent svarer at de aldri bryter loven. Nesten like mange, 10 prosent, svarer at de bryter loven hver dag.

Til sammen 36,6 prosent svarer at de bryter loven hver måned eller ukentlig.

Et lovbrudd kan eksempelvis være å ikke gi nok timer til spesialundervisning på grunn av fravær og manglende vikarer. Eller å ikke gi barn med lese-, skrive- og regnevaner ekstra undervisning mellom 1.-4.-klasse, slik opplæringsloven krever; det som kalles tidlig innsats.

I tillegg til mer penger etterlyser Ettrup også mer fleksibilitet til å kunne prioritere ressursene. Han mener for mange midler øremerkes.

– I en knapphetstid må ikke politikere spille mynt på punktbevilgninger. Når vi har det vanskelig og mangler penger til en ny assistent, hjelper det ikke så mye med 100.000 kroner til nynorskbocker.

Forsvarer øremerkede midler

Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap) er blitt forelagt funnene i den nye undersøkelsen

og kritikken fra rektorene.

– Vi skal ta på alvor det rektorene forteller om i denne undersøkelsen. For regjeringen er det viktig at alle elever får et godt tilbud, uavhengig av hvor de bor. Derfor har vi styrket kommunens økonomi og fordeler inntektene til kommunene på en bedre måte, i det nye inntektssystemet.

Med regjeringens nye inntektssystem som ble lansert våraparten 2024, skal det bli mer penger til de skattesvake kommunene, ifølge dem selv. 1,5 milliarder kroner mer. I tillegg får kommunesektoren 6,4 milliarder kroner ekstra. Regjeringen har også øremerket flere millioner til ekstra trykte lærebøker og økt tilskudd til skolebibliotekene.

– Nasjonale myndigheter har ikke tradisjon for å øremerke midler til kommunene i skolen

Hvor ofte vil du si at du og din skole bryter loven på grunn av manglende ressurser?

Hver dag 10,2 %

Hver uke 18,1 %

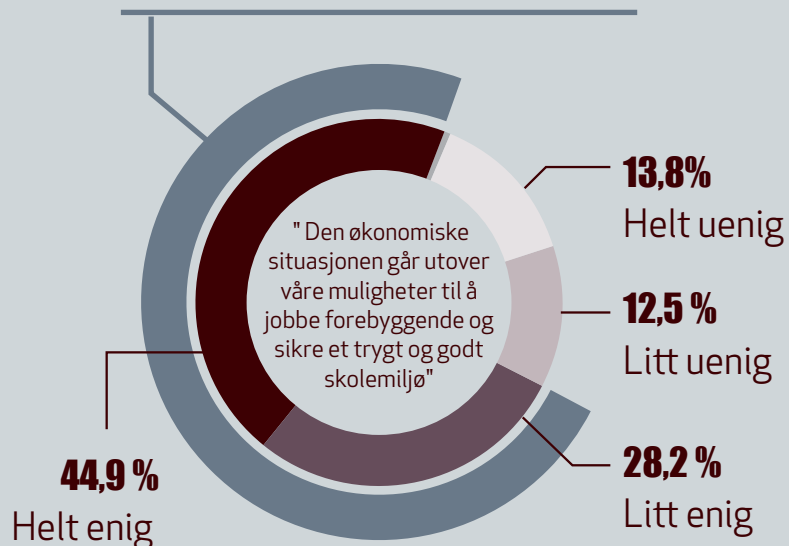
Hver måned 18,6 %

Sjelden 40,8 %

88 % sier at de bryter loven

73 % har ikke penger til å sikre et trygt og godt skolemiljø

«Som rektor står jeg i en skvis om å velge hvilke regler eller lover jeg skal bryte.»

Skoleleder

«Valget har vært å ha merforbruk eller bryte loven, vi har valgt merforbruk.»

Skoleleder

*«Nå må vi kun gjøre
lovpålagte oppgaver.
Forebygging og opplevelser
må vike.»*

Skoleleder

*«Vi får ikke gitt den
"vanlige" eleven den under-
visningen de har krav på når
det individuelle tar alt vi
har av ressurser.»*

Skoleleder

*«Vi har en kommune
som påtvinger at alle elever
skal ha 1:1-dekning med digitale
enheter, som igjen fører til at vi
må ha maskiner i stedet
for mennesker.»*

Skoleleder

på denne måten, men vi mente det var nødvendig nå, skriver Nordtun i en e-post.

Med øremerkede midler kan kommunene velge å dra ned på sine egne bevilgninger til bøker. Dette kan resultere i at pengene likevel blir brukt andre steder på budsjettet.

– Det er viktig for meg å understreke at disse pengene skal komme i tillegg til, ikke erstatte, kommunenes lokale bevilgninger, slik at barna i Norge kan lære mer og bedre.

Det er mange piler i norsk skole som peker i feil retning, ifølge ministeren.

– Norske barn leser både mindre og dårligere enn før. Trivselen og motivasjonen har gått ned og mobbetallene opp. Dette må vi og skal vi snu, elevene skal lære mer og bedre.

Men til syvende og sist er hun avhengig av at kommunepolitikerne prioriterer skole i sine budsjetter.

Presset kommuneøkonomi

Å satse på skole i dyrtid kan imidlertid være utfordrende for kommune-Norge.

– Kommuneøkonomien er langt mer presset i 2024 enn kun for noen år siden, skriver avdelingsdirektør Rune Bye i kommuneorganisasjonen KS til Utdanningsnytt.

I 2023 gikk 44 prosent av landets kommuner i minus, ifølge KS. De måtte dermed bruke av oppsparte midler for å holde hjulene i gang. Det samme gjaldt bare 40-50 kommuner i 2021 og 2022.

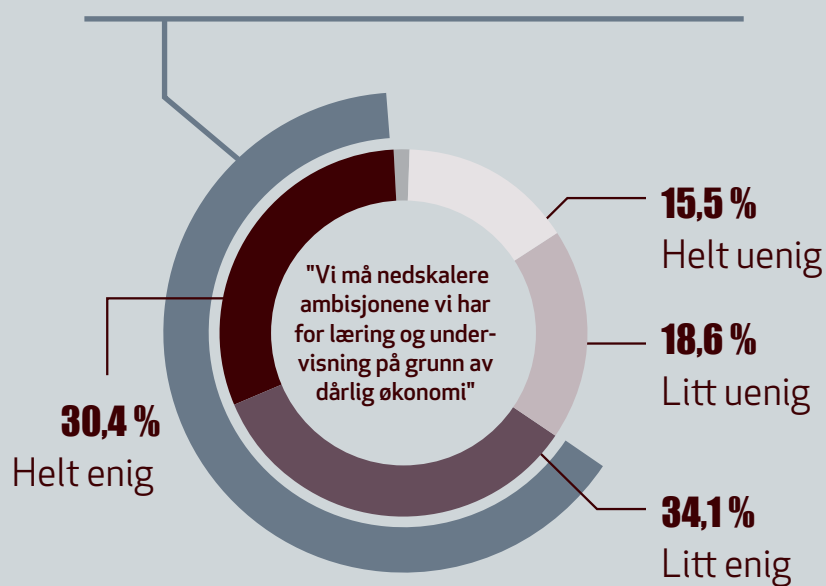
Fra 2022 til 2023 har andelen kommuner med lite økonomisk handlingsrom mer enn doblet seg, fra 17 til 39 prosent.

Ifølge Bye ligger også 2024 an til å bli et krevende år.

– Tilbakemeldinger fra mange kommuner tyder på at driftsøkonomien i 2024 er under press, og mange kommuner ligger an til å få svakere resultater enn budsjettet, skriver Bye.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at helse og omsorg står for en stadig større del av norske

Hele 65 % sier at de må nedskalere ambisjonene for læring og undervisning

kommuners utgifter. I 2015 stod disse utgiftene for nær 33 prosent av kommunenes utgifter, mens de har økt til 37 prosent i 2023. Andelen som går til grunnskoleutdanning, har falt fra 23 til 22 prosent i samme periode.

Det er lite som tyder på at dette vil snu med det første, siden vi er i starten av en stor eldrebølge. Ifølge Statistisk sentralbyrå vil offentlige helse- og omsorgstjenester være en av Norges største vekstnæringer frem mot 2060. Allerede i 2030 vil det for første gang være flere mennesker over 60 år enn under 18 år i Norge, ifølge Helsedirektoratet.

Utfordrende demografi

Trømborg skole, der Lars Kopperud er rektor, er underlagt Indre Østfold kommune, som styres av Senterpartiet og Arbeiderpartiet.

– Får kommunene nok penger fra staten for å satse på skole?

– Det er nesten umulig å svare ja på det spørsmålet. Selv om regjeringen nå gjør endringer på den økonomiske fordelingen mellom kommunene, på en måte som blant annet vår kommune kommer heldig ut av, vil man alltid trenge og ønske seg mer midler. Alle kommuner ønsker å levere de aller beste tjenestene til alle sine innbyggere, og da spiller den totale kommuneøkonomien en rolle, sier varaordfører i Indre Østfold kommune, Kathrine Hestø Hansen (Ap).

Hun mener kommunens totale økonomi er årsaken til de utfordringene som Kopperud beskriver.

– Vi prioriterer som best vi kan innenfor de rammene vi har. I stort vil alle ledere man spør, mene å ha for lite ressurser og penger. Dette er ikke unikt for skole, og det gjelder de fleste kommunalområder. I tillegg styrker demografien utfordringsbildet for skolene, da framskrivninger viser at antall eldre innbyggere stiger, mens antall yngre har relativt flat utvikling.

Hun roser innsatsen til skolelederne i kommunen som gjør mye med lite, men påpeker også at Indre Østfold ligger noenlunde likt med kommuner med tilsvarende folketall og samme mulighet til å bruke inntektene sine fritt.

– Dette underbygger også poenget med at kommuneøkonomien jamt over er stram, sier varaordføreren.

Ikke like attraktivt

– Rektorene sitter i jobben kortere enn før. Sykemeldingene øker, og færre søker jobbene. Tidligere jobbet man lenge som lærer før man ble rektor. Nå er søkerne stadig yngre.

Slik oppsummerer professor Morten Øgård noen av problemene han og hans kolleger ved Universitetet i Agder (UiA) ville se på, da de vinteren 2023 igangsatte et forskningsprosjekt på oppdrag fra Skolelederforbundet. De undersøkte arbeidssituasjonen til norske rektorer og hva som gjør det vanskelig å rekruttere og

beholde dem.

Funnene var oppsiktsvekkende. 70 prosent av skolelederne beskrev sitt eget arbeid som helsefarlig.

– De får begrenset støtte fra kommunene, og opplever at det statlige regelverket presser dem knallhardt. Det er lett å forstå at mange velger å forlate yrket, mens andre mulige ledere velger å ikke søke på disse stillingene, sa professor Morten Øgård på UiA sensommeren 2023.

Også den ferske undersøkelsen viser samme tendens. 35,5 prosent av de som svarte, oppgir at de er helt enige i at skoleøkonomien er en stor årsak til stress, mens 32,4 prosent sier de er litt enig. Til sammen utgjør det 68 prosent.

Lars Kopperud har imidlertid ikke tenkt å gi seg verken som bonde eller rektor. En rask titt på treningsklokka viser at pulsen er nede på 60-tallet, selv i en intervju situasjon.

– Jeg har jo spilt fotball i mange år, så jeg har et sterkt hjerte. Heldigvis, da. Jeg lever litt på det.

- En uholdbar situasjon

Lederne for Skolelederforbundet og Utdanningsforbundet mener skolene sultefôres.

- Undersøkelsen bekrefter det vi hører når vi møter skoleledere. Vi ser det i kommunebudsjettene for dette året. Det er nedskjæringer mange steder, sier forbundsleder Stig Johannessen i Skolelederforbundet.

Han forteller at stadig flere peker på at de ikke har ressurser til å drive forsvarlig opplæring.

- Oppgavene blir flere, og ressursene blir knappere. Det er mer og mer som faller på rektor. Det påvirker motivasjonen for å sitte i disse posisjonene som leder, sier Johannessen.

Han forteller at det stilles stadig større krav til skolene, men at ressursene for å oppfylle kravene ikke følger med.

- Trenden nå er at det kuttes i laget rundt elevene, som skal støtte lærerne. Det er en tendens til at det blir færre elever, men ikke færre klasser.

Etterslepet etter pandemien, med elever som var borte fra skolen over lang tid, har gjort situasjonen verre, mener han. På toppen av dette har dyrtiden med sterk inflasjon gjort alt dyrere for skolene.

- Det bevilges penger. Men ressursituasjonen er negativ fra før av. Det er blitt mer komplekst å drive skole. Det er mange som har store forventninger til hva vi skal klare å få til. Men det står ikke i forhold til ressursene vi får.

- *Vi er i starten av en stor eldrebølge. Er det realistisk å forvente mer midler til skolen fremover?*

- Vi må se mer på hvordan kommunene organiserer seg. Det må gjøres strukturelle grep for å bedre samarbeidet og øke handlingsrommet. Det finnes grep kommunene kan ta, uten å bare se på økonomi, sier Johannessen og tilføyer:

- Vi kan ikke slutte å satse på skoler og barnehager, selv om vi får flere eldre. Det handler om politiske prioriteringer. Kanskje må kommunene vike på andre ting som de prioriterer i dag.

- Må velge hvilke lover de

Leder Geir Røsvoll i Utdanningsforbundet mener undersøkelsen viser hvor sultefôret skolen er, og at dette går ut over både elever og ansatte i skolen.

- Ledere og lærere i skolen opplever ofte å måtte velge hvilke lover de må bryte, på grunn av dårlige økonomiske rammer. Det er en uholdbar situasjon som politikerne må ta tak i, sier Røsvoll.

Nå mener han politikere og arbeidsgiver-siden må innse at skolen er underfinansiert.

- Ett av tegnene er at vi ser en massiv svikt i rekrutteringen, og at altfor mange søker seg bort fra skolen. Det skyldes en kombinasjon av lønn og rammevilkår, der begge deler skyldes for trange budsjetter.

Han har fått flere tilbakemeldinger om at innsparinger rammer skolene hardt.

- I vår opplevde vi at våre skole- og bar-

Foto: Joakim S. Enger

skal bryte

nehageledere i mange kommuner i hele landet slo alarm om situasjonen på vegne av både ansatte og barn og elever. Selv om kommunenes rammer ble foreslått noe styrket i kommuneøkonomiproposisjonen for 2025, er økningen på langt nær nok.

Røsvoll skjønner at norske kommuner nå må rustes for eldrebølgen, men sier at dette ikke må føre til at vi svikter de unge.

– Ingenting er dyrere på sikt enn en underfinansiert oppvekstsektor, som kan føre til at flere faller fra og mer utenforskap. Kommunenes økonomiske rammer må sikre at barn og unge får et godt og forsvarlig opplæringstilbud – og da trengs faktisk mer penger, sier han.

En podkast fra **UTDANNINGSNYTT**

En rasistisk gruppe truet med å bombe Sagene skole dersom elever med mørk hud gikk i 17. mai-toget.

Hør den dramatiske historien.

Svart eller mørk? Hen eller ikke-binær? Legning eller seksuell orientering? Handikap eller funksis?

Hør podkasten som lærer oss hva vi skal si.

Sverige har opplevd flere skoleangrep de siste årene.

Hør historien om da en 15 år gammel elev ville drepe lærere og medelever.

Lærer og bonde Bjørn Lende åpnet huset sitt for 70 ukrainske flyktninger.

Hør historien om flukten fra krigen i Ukraina til trygge Ålgård.

Her kan du høre på podkastene – helt gratis!

Også tilgjengelig på Spotify, Podme og Acast

Babystopp: Skoler i krise

Drastisk nedgang i antall barn fører til langt færre lærerstillinger og til skolenedleggelse i flere kinesiske provinser.

KINA: Kutt i lærerstillinger skaper ytterligere usikkerhet i et usikkert arbeidsmarked. Landet er inne i en periode med lav fruktbarhet, med færre enn 1,4 levendefødte barn per kvinne i løpet av livet. Det melder South China Morning Post, og artikkelen gjengis i Geopolitika.no.

Foto: Fan Chengzhu/XINHUA/NTB

Arkivfoto: Harald F. Wollgebak

Å forberede barna til estisk i grunnskolen er pålagt barnehagene i Estland. På bildet ser vi grunnskolen Vanalinna Gümnaasium i Tallinn.

Mangler dyktige lærere i estisk

Å rekruttere barnehagelærere som kan godt nok estisk, går tregt i Tallinn.

ESTLAND: Mangel på lærere med estisk på nivået som kreves, C1 (det nest beste av i alt seks) kan føre til at lekegrupper må oppløses og barn flyttes til andre barnehager. Det melder landets offentlige kringkasting Eesti Televisioon (ETV).

Barnehagene er pålagt å forberede barna til estisk-undervisning i grunnskolen. Ifølge viseordfører Aleksei Jašin i hoved-

staden Tallinn mangler fortsatt mer enn 45 barnehagelærere: – Vi har ledige barnehageplasser, men de skal jo helst ikke være for langt fra barnas hjem. For tiden jobber vi med å finne den beste og mest praktiske løsningen, sier Jašin til ETV.

Pärje Ülavere, som leder to av byens barnehager, sier til ETV at de ville kunne stille med de nødvendige lærere til barnehagestart.

Hun er imidlertid bekymret for om barn må flyttes: – Barna har etablert seg i grupper, noen av dem siden flere år tilbake.

Foto: Ute Grabowsky, ImageBroker

Snart kan familier søke barnehageplass i Neumünsters første muslimske barnehage.

Ja til muslimsk barnehage

Bystyret i Neumünster i Schleswig-Holstein har godkjent etableringen av delstatens første muslimske barnehage.

TYSKLAND: Den vil ligge i sentrum og ha 60 plasser, skriver det offentlige kringkastingsselskapet Norddeutsche Rundfunk (NDR). I bystyret stemte 44 for og seks mot, og én avsto fra å stemme. Prisen antas å bli 2,8 millioner euro. Sponsor er en lokal moskéforening som hører inn under paraplyorganisasjonen Association of Islamic Cultural Centers (VIKZ) med base i Köln. Neumünster bidrar med utstyr til 250.000 euro og betaler 180.000 euro i årlig leie. Bystyrerepresentant Babett Schwede-Oldehus fra det kristendemokratiske og konservative partiet CDU kaller barnehagen «kulturelt berikende». – Moskéforeningen forplikter seg til Tysklands frie demokratiske forfatning, sier hun til NDR.

– Ingen imamer sendt fra noe land skal forkynne her, men integrerte innbyggere i byen, understreket Frank Matthiesen, styreleder for de tyske sosialdemokratene SPD i byrådet.

Barnehagen vil «absolutt ikke bidra til en bedre integrering av utlendinger», mente derimot partiet «Heimat Neumünster». I strøket der barnehagen er planlagt, er andelen personer uten tysk statsborgerskap 16,7 prosent.

Utenriksnotisene er redigert og oversatt av Ylva Törnngren.

Stor mangel på kvalifiserte lærere

Skoledistriktet Clark County (CCSD) i Nevada har 1078 ledige undervisningsstillinger.

USA: Det melder TV-kanalen KVVU-TV, som er tilknyttet Fox, 1. august.

Mer enn 365 skoler og rundt 320.000 elever hører til distriktet, der antall vikarlærere som jobber heltid har mer enn doblet seg på tre år.

Kirsten Searer, leder i Public Education Foundation, sier at de fire lærerhøgskolene i Nevada ikke holder tritt med etterspørselen.

Staten ansetter rundt 2100 lærere per år, men lærerhøgskolene uteksaminerer rundt 700 til 900.

Hold deg oppdatert på:

UTDANNINGSNYTT

START SKOLEÅRET MED EN KUNSTOPPLEVELSE!

Gratis formidlingstilbud for alle skoleklasser

Astrup Fearnley Museet

Skal filme for å finne ut hvordan barna har det

Samtaler med toåring, smilefjes-skjema og filming. Det er noen av metodene forskerne skal bruke for å finne ut om barnehagebarna trives.

Tekst og foto: Sonja Holterman

– Vi skal undersøke barns egen opplevelse av trivsel og ønsker å få med barnas stemme, sier førsteamanuensis Ragnhild Lenes ved Læringsmiljøsentret på Universitetet i Stavanger.

Hun leder et nytt, stort forskningsprosjekt om barns trivsel i barnehagen. Lenes mener trivsel er helt grunnleggende.

– Hvis et barn har gode følelser, er glad og trives i barnehagen, er det også mer åpent for å delta i aktiviteter og samspill. Trivsel er grunnlaget for læring og utvikling, sier Lenes.

Det er forsket en del på barns trivsel i barnehagen, og det første forskerne skal gjøre, er å se på hva som allerede er gjort.

– Da ser vi både på nasjonal og internasjonal forskning og gjør en kunnskapsoppsummering, sier Lenes.

Elleve forskere er med i prosjektet, og flere av delstudiene går samtidig. Det brukes ulike metoder, men felles for de fleste av dem er at forskerne skal spørre barna selv om hvordan de har det.

Følger og filmer

I den ene delstudien skal forskerne besøke fire barnehager. Der skal de intervju de eldste barna, ansatte og foreldre. De skal dessuten gjøre noe de ikke har gjort før.

– Vi skal samtale med toåring på småbarnsavdelingene. Det er jo noen som har språk, men ikke alle, sier Lenes.

Forskerne skal dessuten bruke videoobservasjon. Metoden kalles walk-along. Den går ut på at en forsker følger og filmer barn i barnehagen. Forskeren skal prøve å ikke bli lagt merke til.

– Hun som skal gjøre dette, har god erfaring, og målet er at hun skal være så diskret at barnet glemmer at hun er der, sier Lenes.

Ragnhild Lenes leder et stort forskningsprosjekt om trivsel i barnehagen.

I bearbeiding av materialet vil forskerne lete etter uttrykk for trivsel.

– Man ser etter sånne ting som at barn er glade, er avslappet, smiler og er aktive.

Koble aktiviteter og trivsel

I en annen delstudie skal barna gi uttrykk for sin trivsel to ganger hver dag. Framgangsmåten skal utvikles sammen med barnehagene som deltar.

De ansatte skal registrere hva barna har gjort den dagen, slik at trivselen knyttes til aktivitetene.

– Målet er at dette skal ta minimalt med tid både for barna og de ansatte, og at det bare er noe de gjør uten å tenke så mye over det. Men vi tror det er en fin måte å undersøke hvordan trivsel varierer over tid, sier Lenes.

I alle delene av den store trivselsforskningen

dukker det opp ulike etiske spørsmål. Forskerne har som mål å påvirke barna minst mulig.

Samarbeid med Kanvas

I en annen del av prosjektet skal forskerne samarbeide med den private barnehagestiftelsen Kanvas.

– De har et måleinstrument for kvaliteten i barnehagene sine. Forskerne våre vil bruke disse dataene og koble på et annet måleinstrument, «Trivselsmonitoren», for å se hvordan kvalitet og trivsel henger sammen, sier Lenes.

Flere barnehager i Oslo bruker trivselsmonitorverktøyet for å kartlegge barns trivsel. I dette prosjektet vil forskerne også bruke medarbeiderundersøkelser.

– Vi vil se på hvordan personalet trives og sette det i sammenheng med kvaliteten i barnehagen og barnas trivsel, sier Ragnhild Lenes.

Gjør som lærere ved 600 norske skoler; start det nye skoleåret med Learnlab!

"Med Learnlab er det mye enklere å få elevene til å delta i undervisningen. Engasjementet i timen har økt betraktelig"

-Lærer, VGS

"Det at Learnly kan gi elevene tilbakemeldinger underveis i arbeidet, frigjør ekstremt mye tid"

-Lærer, ungdomstrinn

"Jeg forstår godt hvorfor Learnlab har blitt så populært. Her har man alt på ett sted, og det er enklere å planlegge og tilpasse undervisningen"

-Lærer, ungdomstrinn

"Det at verktøyet leser opp alt innhold og oversetter til alle språk gjør undervisningen mye mer tilgjengelig for elevene mine"

-Lærer, barnetrinn

"Learnlab gjør det lettere å lære"

- Elev, ungdomstrinn

Vil du vite mer? Gå til:
info.learnlab.net

Eller kontakt Stian:
stian@learnlab.net

Fra gettoen i Brasil til mastergrad og styrerjobb

Brorens selvmord ble et vendepunkt for Leandro Rodrigues Rocha, som i dag jobber for mer inkludering i barnehagen.

Tekst: Dina Jeanette Danielsen

Barna flokker seg rundt bena til Leandro Rodrigues Rocha (39) når han beveger seg i gangene til Jettegryta barnehage på Mortensrud i Oslo.

Han vinker, deler ut klemmer og godord til de mange som strekker armene mot ham. Her har han jobbet som barnehagestyrer siden høsten 2023.

Denne sommeren gikk han ut med mastergrad i barnehagekunnskap ved Oslo Met, som en av få menn med flerkulturell bakgrunn.

– Jeg har vært veldig lettrørt siste tiden, for jeg kan fortsatt ikke helt forstå at det er sant, sier Leandro Rodrigues Rocha.

For veien til lederstilling og mastergrad begynte på andre siden av kloden og har vært mer krøkkete enn for de aller fleste.

Vokste opp i fattigdom

Leandro vokste opp i en liten provins nord i Brasil. Familien var så fattig at de ikke hadde råd til skolesekker til barna. Bøkene bar han i plastposer.

De var tre brødre, og etter hvert en lillesøster med Downs syndrom, som bodde med moren og storfamilien. Det var lite albuerom og sterke følelser.

– Nabolaget var en slags getto. Gutta mine var ikke en kriminell gjeng, men mange havnet på feil spor i livet. I dag er mange av mine nærmeste døde.

Allerede som sjuåring begynte han å selge is fra en vogn som han trillet gatelangs. Gjennom hele barndommen hjalp han til i onkelens restaurant. Da han var 12 år, begynte nattskiftene.

Familien hadde ikke tilgang på rent drikkevann eller næringsrik mat. Jernmangel og hepatitt preget Leandro i barneårene, og skoledagen handlet om å «ta seg sammen».

Det var ikke før langt senere i livet han forsto at han hadde andre utfordringer med skole i tillegg til de åpenbare.

Feirer Pride

Ved en tilfeldighet møtte han ei kvinne fra Norge som var på utveksling i Brasil fra Universitetet i Bergen. De forelsket seg og ble gravide. Hun flyttet til Brasil. Det var i 2009.

Leandro var svært engasjert i lokalsamfunnet og jobbet i et politisk ungdomsparti. Økonomien i Brasil hadde tatt seg opp, og levekårene var blitt bedre for mange. Paret så for seg en fremtid sammen i Sør-Amerikas største stat.

Samme dag som de skulle fortelle familien om livet i magen, kom dødsbeskjeden.

Eldstebroren hadde tatt livet av seg.

– Han var homofil, og vi var en veldig homofobisk familie. Vi kunne slenge bemerkninger når vi var sinte på ham, og han fant heller ikke aksept i samfunnet.

Tårene veller opp når Leandro forteller om storebroren sin, Fernando. Som mange andre som har opplevd selvmord blant sine nærmeste, har Leandro kjent på mye skyldfølelse og skam.

I dag kjenner han et ekstra ansvar for å bidra til et samfunn hvor alle skal føle seg velkomne.

– Man får kanskje noen blikk når man går rundt som en brun mann på Mortensrud med regnbuefarger rundt halsen, men jeg er opptatt av å vise mine brødre og søstre hva jeg står for.

Han syns Pride er en viktig markering, og brenner for at barn skal føle seg sett og inkludert. Han er ekstra observant på guttene som lett faller fra.

– Om jeg bare kan hjelpe noen få, så skal jeg legge all energien min i det.

Fått hjelp på veien

Etter brorens bortgang ble Norge et sted å starte på nytt for den lille familien.

I dag er han skilt, men har samboer og en sønn på 15 år som har vokst opp i Norge.

– Jeg vil at folk skal ha troen på systemet og velferdsstaten her i Norge. Du er heldig som har en velferdsstat som stiller opp. Langs hele min reise har jeg møtt omsorgsfulle personer som har løftet meg frem.

Leandro har mange på takkelisten sin. Han

Foto: Dina Jeanette Danielsen

Leandro Rocha har alltid nøkkelkortet i et regnbuefarget bånd rundt halsen.

Leandro på besøk hos gamlelæreren sin Maria José, som han hadde et godt forhold til.

En markering for avslutningen av førskolen. Leandro er ca. sju år.

Leandro og storebroren Fernando.

Foto: Privat

trekker blant annet frem veilederen sin på Oslo Met, Lars Gulbrandsen.

– Jeg hadde absolutt verdens beste veileder, som er en autoritet i forskning om barnehage. Ikke bare barnehage egentlig. Når folkene i Statistisk sentralbyrå har trøbbel, ringer de ham, forteller Leandro om mannen som har betydd mye for ham.

Da Leandro jobbet med masteroppgaven, ble han samtidig utredet for ADHD. Det hadde hopet seg opp en rekke utfordringer, både privat og akademisk. Strategiene han tidligere hadde brukt for å komme seg gjennom skolen, slo sprekker. Oppgaven måtte settes på pause. Underveis i den vanskelige skrivingen av mastergradoppgaven var veilederen hans en stødig klippe.

Da han fikk ADHD-diagnosen, falt mange brikker på plass. Han var ikke dum eller lat, som han ofte hadde trodd. Etter hvert fikk han verktøyene til å klare å fullføre det han hadde startet på.

– Lurt med mastergrad

Lars Gulbrandsen har forsket på barnehager siden slutten av 1970-tallet. De siste 15 årene har han særlig arbeidet med barnehagekvalitet og barnehagens personale. Han mener Leandro, som hadde en kvantitativ oppgave der han så på hvilke egenskaper som arbeidsgivere ønsker seg i en barnehagestyrer, kom med et vellykket bidrag til forskningen – og fikk belønning for strevet.

– B står ikke bare for Brasil lenger, sier Gulbrandsen spøkefullt.

– Han fikk en idé som viste seg å være ganske god. Han har jo jobbet hardt med den, og det har vært utfordringer på veien. For uansett hvor lenge folk fra andre kulturer har bodd i Norge, er det vanskelig med språket. Men nå er det ingenting i teksten som røper det, sier han.

Forskeren mener det fortsatt trengs mye forskning på barnehagestyrer-jobben. Men han trekker frem et funn i masteroppgaven til Leandro.

– Det er noe med å innse at å styre en barnehage er som å styre en liten bedrift. Noen barnehager er ikke så små lenger heller. Det skal være nok å ha en barnehageutdanning, samtidig som det viser seg at det ikke alltid er nok heller. Det er mye økonomi, ledelse og administrasjon som man ikke lærer under utdanningen, men som likevel er ønskede kvalifikasjoner fra arbeidsgiver.

Lærerne reddet livet mitt.

Leandro Rocha, barnehagestyrer

Derfor mener han det er veldig lurt å ta en mastergrad rettet mot jobben som styrer. Eller en ettårig utdanning rettet mot barnehagestyrere.

– Det er jo en kompleks jobb, der du som styrer skal jobbe i samarbeid med foreldre. Det står jo i loven. Og foreldre er jo en mangfoldig gruppe, sier Lars Gulbrandsen.

Takket lærerne i Brasil

Det er ikke bare gode hjelpere i Norge som Leandro vil takke.

Da masteroppgaven var levert, tok han opp telefonen og fant frem numrene til de gamle lærerne sine i Brasil.

– Jeg ville fortelle dem hva jeg hadde fått til og takke dem. De reddet livet mitt. For da jeg var liten, var det lett å miste troen på meg selv.

Jeg følte meg stygg, dum, tynn og syk, men noen trodde på meg da, og det har alt å si.

Noen av lærerne introduserte han nemlig til et politisk ungdomsparti, hvor han senere fikk både jobb og selvtillit.

Han forteller at han alltid har vært engasjert og hatt trang til å være med og påvirke. Nettopp derfor ønsket han en mastergrad og en jobb som barnehagestyrer.

– Det er jo sosial mobilitet. Jeg er den første i familien med mastergrad. Det betyr ikke bare mye for meg, men også for venner og familie.

– Hva er planen videre?

– Jeg vil bidra til forskningsfeltet med å skrive noen artikler om funnene mine. Ikke fordi jeg nødvendigvis vil ta doktorgrad, jeg bare har så mye på hjertet og vil være med og påvirke miljøet mitt.

Velkommen til Hurdalsjøen Hotell & Spa, Utdanningsforbundets eget hotell

Rabatt for Utdanningsforbundets medlemmer og familie:
890,- pr. natt i dobbeltrom
690,- pr. natt i enkeltrom
Frokost inkludert

Vi tilbyr spa med oppvarmet basseng, badstuer og behandlinger.
Hotellet har flere uteaktiviteter som egen badestrand, kanoer,
pedalbåter, SUP-brett, EL-sykler, frisbeegolf, boulebane m.m.
Velkommen til vakre Hurdalsjøen!

Book ditt neste opphold på tlf.: 63 95 96 00, eller e-post: post@hurdalsjoen.no

Hørselen til Eva ble ødelagt

– Jeg unner ingen å ha det sånn som jeg har det nå, sier barnehagearbeider Eva Sørensen (60). Hun har fått alvorlig tinnitus.

Tekst og foto: Sonja Holterman

Små barn løper mellom trær og over bergknausene i Nordre Ås barnehage på Holmlia i Oslo. Inne i gangen sitter Eva Sørensen på huk foran et barn som trenger hjelp til å få på skoene.

– Jeg er så glad i denne jobben, sier Eva når jenta springer ut døra.

Det til tross for at hun har fått en alvorlig hørselsskade. Eva er utdanna barne- og ungdomsarbeider og har jobba i Nordre Ås barnehage i 20 år. Hun har alltid likt jobben, men for noen år siden merket hun at noe var galt.

– Det peip i ørene. Jeg merket ikke så mye til det på jobb, men når jeg kom hjem, var lyden veldig forstyrrende, forteller Eva.

Hun gikk ikke til lege, tenkte at det nok var naturlig at det sang litt i ørene etter en lang dag på jobb.

– Når man trøster et barn som gråter eller skriker, får man en ganske høy lyd rett inn i øret. Da kan det jo pipe litt etterpå, sier Eva.

Hun trodde plagene hun hadde var vanlige.

–Jeg tenkte at alle som jobber i barnehage har det sånn. Etter all støyen på jobb er det kanskje naturlig at det suser litt i hodet når du kommer hjem.

Men plagene preget hverdagen mer og mer. Til slutt gikk hun til legen. Da var pipingene blitt så høyt at hun sleit med å høre hva folk sa.

– Det høres ut som veldig støyende sirriser om sommeren, og de er der hele tiden.

Eva gikk til legen og fikk diagnosen tinnitus.

Utsettes for sterk støy

Tall fra Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) viser at 15 prosent av barnehagelærere opplever sterk støy i barnehagen. Støyen er så høy at de i minst en fjerdedel av arbeidsdagen må stå inntil hverandre og rope for å bli hørt.

Gjennomsnittet for sterk støy på arbeidsplassen i resten av befolkningen er 9 prosent, viser tallene som var en del av Levekårsundersøkelsen i 2019.

I samme undersøkelse oppga nesten 10 prosent av barnehagelærerne at de har nedsatt hørsel som følge av arbeidet. Snittet for alle sysselsatte er om lag 3 prosent.

Samtidig mener forskerne i STAMI at støynivået ikke er høyt nok til at barnehagelærere er mer utsatt for alvorlige hørselsskader enn andre arbeidstakere.

Utestemmene er passe høye på knausen

Eva Sørensen har fått alvorlig tinnitus, og hun mener selv det skyldes jobben i barnehagen.

STØY I BARNEHAGER

15 % av barnehagelærere er utsatt for sterk støy. Det vil si at man i minst en firedel av arbeidsdagen må stå inntil hverandre og rope for å bli hørt. Snittet for alle sysselsatte er 9 %.

9,8 % av barnehagelærere har arbeidsrelatert nedsatt hørsel. Nedsatt hørsel vil si at man har vært plaget av nedsatt hørsel i løpet av den siste måneden og vurderer at dette helt eller delvis skyldes nåværende jobb. Nedsatt hørsel er her definert som at det er vanskelig å følge en samtale når flere deltar. Snittet for alle sysselsatte er 3,1 %.

Tallene er hentet fra Levekårsundersøkelsen i 2019.

Kilde: STAMI, Statens arbeidsmiljøinstitutt

utenfor Nordre Ås barnehage. Pedagogisk leder Malin Lifvergren har jobbet systematisk for å få dem til å bli det.

– Jeg ble opptatt av støy da Eva fikk tinnitus, sier hun.

Malin er nyvalgt hovedtillitsvalgt i Søndre Nordstrand bydel og kommer til å jobbe for å støydempe barnehager. Det har hun allerede god erfaring med.

– Vi kjemper en kamp for å få ned støynivået og har gjort mange små tiltak. Det har ikke kostet mye, men har gitt stor effekt, sier Malin.

Skriketrollet er et av tiltakene mot høy lyd. Trollet er rødt på en side og grønt på den andre. Når barn eller ansatte synes det blir for høy lyd, henter de trollet og viser den røde siden. Avdelingen har også en dataskjerm stående høyt opp i et hjørne. På skjermen ser man fargerike baller som ligger ganske rolig i nedre del av bildet.

– Når lydnivået her inne stiger, begynner ballene å hoppe. Dersom ballene er helt åpne i øverste del, da er støynivået for høyt, sier Malin.

Barna er blitt kjent med både trollet og skjermen.

– Det er like ofte barna som gir beskjed som de voksne når lyden er for høy.

Investert i ørepropper

Barnehagen har også hatt kontakt med Lands-

Barnehagen har kjøpt inn ørepropper til alle ansatte.

foreningen for hørselshemmede. Det har ført til at de ansatte er blitt enda mer opptatt av skadelig støy.

– De kunne fortelle at også mange barn får hørselsskader i barnehagen. Det gjør oss bare enda mer motivert, sier Malin.

For å skjerme de ansattes ører har barnehagen kjøpt inn ørepropper.

– Vi har kjøpt inn disse støyreducerende øreproppene til alle som jobber her, sier Sivanja Kvernvik, som også er pedagogisk leder i Nordre Ås barnehage og engasjert i kampen mot hørselsskader.

Proppene kostet litt over 200 kroner per par.

– Det er en billig investering for god hørsel, sier Malin.

Også Arbeidsmiljøinstituttet har laget et opplegg med råd til hvordan man kan få ned støyen i barnehagene. Opplegget heter «En god dag på jobben».

– Jeg har ikke vært utsatt for høye lyder noen andre steder. Jeg har for eksempel aldri vært noen konsertgjenger, sier Eva.

– Skriketrollet brukes når det er vond lyd her inne, sier Malin Lifvergren. Når det er «god» lyd, er trollets grønne side vendt fram.

Hun har ikke søkt yrkesskadeerstatning.

– Selv om jeg er overbevist om at jeg fikk skaden her, orker jeg ikke å ta en sånn sak. Jeg tipper at jeg ikke hadde vunnet fram, sier hun.

Det synes Malin er synd. Også hun er overbevist.

– Eva kan ikke bevise det, men leger som tviler på at barnehager har skadelig høyt støynivå, vet ikke hva en barnehage er, sier Malin Lifvergren.

Eva jobber fortsatt, men hun er mer forsiktig enn hun var før.

I tillegg har hun fått et høreapparat med motlyd til tinnitus.

– Det er en suselyd i dette høreapparatet, sier hun og viser fram de små, blanke apparatene.

Selv om det hjelper, er livet helt annerledes enn det var.

– Etter jobb orker jeg ingenting. Jeg er helt utslitt i hodet og orker nesten ikke å være sosial, sier hun og ser ned i bordet.

– Jeg unner ingen å ha det sånn som jeg har det nå, sier Eva.

Malin legger en hånd på kollegaens arm.

– Jeg skulle ønske vi visste mer om støy tidligere. Det er så unødvendig at folk skal bli syke av å gå på jobb.

– For lav støy til å skade

Støyen i barnehager er stort sett for lav til å gi ansatte hørselsskade, ifølge overlege og forsker Lisa Aarhus ved Statens Arbeidsmiljøinstitutt.

Forskning viser at hørselen hos barnehageansatte er som ellers i den generelle befolkningen, og dokumentert hørselsskade blant barnehageansatte skiller seg ikke fra normalbefolkningens.

– Det finnes flere studier om støyesponering og hørsel i barnehager. Studien viser at lydnivået i barnehager på åtte timers basis ligger under det som er skadelig støy, men med enkelte støytoper over det som er ansett som ufarlig, sier Lisa Aarhus.

Bråkete lek, høy stemmebruk og dårlig akustikk gir mye støy i barnehager.

– Dette er dog vanligvis for lite til å gi et betydelig høretap selv over lang tid, dersom støyen ikke pågår over større del av dagen, sier Aarhus.

Tallene fra Arbeidstilsynet viser at

barnehageansatte oftere rapporterer om arbeidsrelaterte hørselsproblemer enn andre yrkesgrupper.

Aarhus vet ikke hva dette skyldes.

– Det blir bare spekulasjon hvorfor tallene fra Arbeidstilsynet viser dette. Jeg skulle gjerne visst det selv, men har absolutt ingen fasit, sier hun.

Selv om studiene viser at det i snitt ikke er flere barnehageansatte enn andre som har hørselsskader, kan man ikke utelukke at enkelte barnehager har ekstra dårlige støyforhold og ansatte med økt risiko for hørselsproblemer.

– Ved mistanke om dette bør bedriftshelsetjenesten komme til den aktuelle barnehagen for å gjøre en risikovurdering og utføre støymålinger, sier Lisa Aarhus.

Jobber du med yrkesfagelever?

I Yrkesfaghåndboka finner du en komplett guide til årene i yrkesfaglig videregående opplæring. Du finner den her:
[utdanning.no/yrkesfag](https://www.undervisningsvesen.no/utdanning.no/yrkesfag)

UTDANNING.NO

 Direktoratet for
høyere utdanning
og kompetanse

FERSK PEDLEDER I BARNEHAGEN?

Her får du tips fra to som har gjort det før deg

Illustrasjonsfoto: Joakim S. Enger

- Det er sunt å være litt spent før man begynner, men det er ikke noe å grue seg til, sier Mari Øxnevad Kalvehagen.

Tekst: Jørgen Jelstad

I august begynner mange nyutdannede barnehagelærere i sin første jobb som pedagogiske ledere. Da er det greit å vite at man ikke er alene, og at mange har gjort det før.

Her er noen tips og erfaringer fra to pedledere som husker godt hvordan det var å være ferskinger.

MARI ØXNEVAD KALVEHAGEN (24)

Begynte som pedagogisk leder i Espira Holbekk Idrettsbarnehage i Grimstad i august 2022.

- Jeg var ferdig på utdanningen den våren og gikk rett inn i hundre prosent stilling som pedleder. Jeg var nok mest spent på hvor mye ansvar jeg kom til å få med en gang, sier hun.

Kalvehagen sier hun kom inn i et godt team på avdelingen, og at hun hadde en pedagog på samme avdeling som var erfaren og trygg i rollen.

- Vi hadde et godt samarbeid fra start, og så fikk jeg mer og mer ansvar etter hvert.

- *Hva kommer til å møte dem som nå skal inn i pedlederjobb rett fra utdanningen?*

- De vil få mye ansvar og tillit helt fra start. De vil fort være den som har den ferskeste barnehagelærerutdanningen, så de kan regne med at de andre ansatte er interesserte i deres synspunkter. Så kommer jobben til å handle om mer enn bare barna, det handler også om personalansvar. Folk vil forvente at du har en mening om hvordan ting skal gjøres og organiseres, sier Kalvehagen.

Hun sier man kommer langt med å spørre om alt man lurer på.

- Og så må man selvsagt tilpasse seg rutine i barnehagene man kommer til. Samtidig skal man ikke være redd for å komme med egne ideer og nye tanker.

- *En del grugleder seg sikkert til å begynne i første pedlederjobb. Hvor skummelt er det egentlig?*

- Det er spennende med ny jobb uansett hva det er, og som pedleder skal du også lede andre mennesker. For meg var det en tilvenningssak å samarbeide med foreldre som både var eldre enn meg og hadde barn, når jeg selv ikke hadde barn. Men det må man bare hoppe ut i, så går det seg til. Mange foreldre har kjempestor tillit til barnehageansatte, de stoler på utdanningen du har. Det er sunt å være litt spent før man begynner i jobben, men det er ikke noe å grue seg til.

- Ta initiativ

- *Har du noen konkrete råd til de første ukene i ny pedlederjobb?*

- Se og lær, og ikke vær redd for å ta initiativ eller spørre. De andre på jobben ønsker at du skal komme inn i det og bli trygg.

- *Hva skulle du selv ønske du visste før du begynte i din første pedlederjobb?*

- På studiet kunne de snakket litt mer om hvor mye tid man vil bruke på å organisere personalkabalene. Ofte enn man tror må man bytte litt på vakter, få tak i vikar og slike ting, og det utgjør en større del av jobben enn jeg så for meg i studietida.

- *Og hvordan er det i jobben nå, etter at oppstartsperioden er overstått?*

- Jeg kom relativt fort inn i pedlederrollen, og jeg trives veldig godt. Så er det fascinerende hvor fort tida går. Det er lett å tenke at man kommer til å gjøre det samme år etter år, men det er hele tiden nye barnegrupper, og selv om det er mye rutiner og mye likt, er det alltid noe nytt og spennende på jobb likevel, sier Kalvehagen.

- *Noen siste ord du vil si til ferskingene?*

- Vær trygg på deg selv. Lederrollen er noe man kommer inn i litt etter litt.

Ikke tro du skal endre verden den første uka. Man kommer gjerne inn i en etablert gruppe, og da må man være lydhør overfor det som eksisterer fra før.

Joakim Rønningen Larsen

JOAKIM RØNNINGEN LARSEN (37)

Begynte som pedagogisk leder i Ramberg barnehage i Moss i august 2023.

– Jeg var ferdig utdannet barnehagelærer i juni samme år. Jeg hadde da tidligere hatt mindre pedleder-stillinger på dispensasjon, men det var første gang jeg fikk ansvar for å lede en hel avdeling, sier han.

Han sier det er mye spennende som venter ferske pedledere i sin første jobb.

– Det er viktig å gi seg selv litt slækk, for man er ny, og det er lov å være ny og litt usikker. Da skal man vite at i barnehagen sitter det vanvittig mye kompetanse man kan lene seg på inntil man finner sin egen vei. Det er alltid noen å spørre og samarbeide med. Det er viktig å senke skuldrene og vite at man er ny i jobben, og at det tar tid å komme inn i det, sier Larsen.

– Avklar forventninger

Han forteller at det man kanskje er minst forberedt på fra barnehagelærerutdanningen, er personallederansvaret man får.

– Du går inn i en mellomlederstilling og kan bli stående i et krysspess man kan føle på. Det er forventninger og krav som ligger i forskrifter og rammeplan, men også kommunale føringer, hvis man jobber i en kommunal barnehage. Og du møter en arbeidsstokk som har forventning-

er til hva du, som leder, kommer inn med i barnehagen.

– *Har du noen råd til hvordan man håndterer det?*

– Det er lurt å gjøre en rolle- og forventningsavklaring sammen med ansattgruppa ganske tidlig. Finn ut hva de forventer av deg, samtidig som du selv kan fortelle hva du forventer av gruppa du skal lede. Da slipper man å lure på hvor man står overfor hverandre. Og ikke tro du skal endre verden den første uka. Man kommer gjerne inn i en etablert gruppe, og da må man være lydhør overfor det som eksisterer fra før. Det er de små tingene som over tid fører til de endringene man ønsker.

– *En del synes sikkert det er skummelt å gå inn i en sånn jobb rett fra studiene. Hvor skummelt er det?*

– Det er subjektivt, men jeg vil ikke si det er veldig skummelt. Mer en skrekkblandet fryd. Noen ting må man hoppe ut i, og så blir veien til mens man går. Det finnes ingen fasit for hvordan man skal gjøre jobben, og alt vil ikke være som det står i lærebøkene. Du finner din egen vei og måte å gjøre det på. Teorien har du med deg, men så handler dette også om personlige egenskaper og å tilpasse seg underveis, sier Larsen.

– *Hva skulle du selv ønske du visste før du begynte som pedleder?*

– Det er lurt å sette seg inn i årsplanen til barnehagen man begynner i. Den ligger som regel tilgjengelig på nett. Og så er det fint å vite, for dem som skal inn i en kommunal barnehage, at kommunen gjerne har mange etablerte prosedyrer for veldig mange ting. Det ligger ofte flere føringer for arbeidet i barnehagen

enn det man blir kjent med gjennom utdanningen.

– Vær konkret og lag planer

– *Nå har vi snakket mye om personallederbiten, men har du noen tips om å møte barnegruppa?*

– Det er dette utdanningen forbereder oss mest på. I starten er det lurt å være konkret. Lag planer, gjerne detaljerte, men vær bevisst på at det ikke er verdens undergang om ting ikke går helt etter planen. Vi jobber med barn, og ting går ikke alltid som vi vil. Da er det bare å evaluere, gjøre endringer, og så får man tak på det etter hvert. Da jeg begynte, var det 20 barn på min avdeling som jeg ikke kjente fra før. Du skal bli kjent med dem alle, deres ulike væremåter og hva som fungerer for den enkelte. Det finnes ingen fasit for hvordan du skal gjøre det.

– *Hvordan er det i jobben nå, etter at oppstartsperioden er overstått?*

– Det er en jobb som bare blir finere etter hvert som man kommer inn i det og slipper å stresse med å bli kjent med diverse prosedyrer og alt man må ha i bakhodet. Da sklir ting mye lettere, og man får til gode opplegg for barna og godt samarbeid med personalet. Du blir mer avslappet i rollen, og da yter man bedre arbeid og får til mer av det man ønsker å få til.

– *Noen siste ord med på veien til ferskingene?*

– Det er bare å glede seg! Jeg er 37 år og har hatt flere andre jobber før. Dette er den mest givende jobben jeg noen gang har hatt. Du må gi mye av deg selv i jobben, men så får du veldig, veldig mye tilbake i form av små gleder og fine øyeblikk hver eneste dag.

Skolefrukt på

SFO

Nyttig energi!

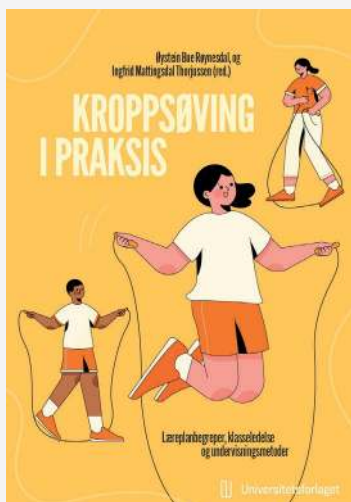
Skolefrukt på SFO er en mulighet for alle grunnskoler!

Les mer om dette på vår hjemmeside skolefrukt.no
eller kontakt oss på telefon: 648 50 900

Skolefrukt.no

Kroppsøving i praksis
Av Øystein Bue Røynesdal og Ingfrid
Mattingsdal Thorjussen (red.)
Universitetsforlaget
232 sider

Haldningsdanning i pedagogisk arbeid
Bakgrunn og metodeprinsipp
Av Jostein Sæther
Samlaget
175 sider

Lite nyttig om kroppsøvingsfaget

Oppdagande undervisning og elevmedverknad i kroppsøving er ein grunntanke i dei nye læreplanane (LK20). Boka er vinkla mot det, men resultatet er skuffande.

Meldar: Jon Ingulf Medbø, professor ved Fakultet for lærarutdanning, kultur og idrett ved Høgskulen på Vestlandet

Kroppsøving i praksis er redigert av Røynesdal og Thorjussen. Boka er på 230 sider fordelt på tolv kapittel og har til saman 22 forfattarar, dei aller fleste knytte til kroppsøvingsutdanningar i universitets- og høyskolesektoren.

Eg saknar for det fyrste ei klar framstilling av den nye læreplanen og tankane bak. Ei anna innvending er at budskapet i dei ulike kapitla er uklar – etter å ha lese eit kapittel var eg som oftast usikker på kva budskapet eigentleg er. Ei tredje innvending er at eg saknar ei kritisk haldning til dei nye skuleplanane. Dagens skule er kritisert for å vera for teoretisk. Kroppsøvingsfaget gjev rom for å bryta opp dette mønsteret, for å lata ele-

vane utfalda seg. Dette aspektet er ikkje nemnt sjølv om det står om det i Kunnskapsløftet 2020 (LK20). Dagens skule er òg kritisert for å vera for stillesitjande, og det er ønske om meir fysisk aktivitet i samfunnet elles. Her lyt kroppsøvingstimane og -faget ha mykje å tilføra, men slike tankar manglar i boka.

Eg var student ved Noregs idrettshøgskule i to år kring midten av 1970-åra. Ein diskuterte den gongen som no i kva grad kroppsøvingsfaget skal kopla seg til idretten, ein idrett som i stor grad var og er konkurranse- og prestasjonsretta. Det korte svaret er på den eine sida at kroppsøvingsfaget skil seg frå idretten når det gjeld konkurranse- og

En lærebok for pedagogisk grunn

Professor emeritus i pedagogikk Jostein Sæther har levert en solid innføringsbok i et sentralt anliggende i pedagogisk arbeid, nemlig holdningsdanning.

Anmelder: Inger Tvetter Thoresen, tidligere rektor og førstelektor ved Høgskolen i Vestfold

Med det løfter han fram opplæringsens samfunnsmandat på fremragende vis gjennom bokas fem deler. Han viser til oppdraget gitt i virksomhetenes formålsparagrafer og i Overordnet del av læreplanen. Men Sæther tar også for seg det pedagogiske paradoks, holdningsdanning gjennom planlagt undervisning og oppdragelse, (tvang), der barnets frihet og eleven som subjekt er en sentral utfordring.

I det innledende avsnittet heter det: «Hovedformålet med boka er å hjelpe pedagogar til å tenke og handle klokt og ansvarleg i arbeidet med haldningsdanning. (...) Framstillinga vil være elementær, dvs. ikkje nødvendigvis enkel, men grunnleggande.» Slik sett vil den egne seg for studentaktive læringsformer som seminarer med tematisk innføring og samtaler, eller for kollokviegrupper med studentframlegg.

I del 1 definerer og drøfter Sæther sentrale begreper som danning, holdning og holdningsskapende arbeid, og han fester dette til normgivende dokumenter, lov og læreplan. Han drøfter begrepenes sammenheng med verdier, kunnskaper og ferdigheter. I tankeverkstedet møter vi filosofiske, sosialpsykologiske og pedagogiske tradisjoner, både motsetningsfylte og sammenfallende perspektiver, når han klargjør forståelsen av pedagogisk arbeid, undervisning og oppdragelse.

I Del 2 drøftes overordna perspektiver på blant annet læring og undervisning, kommunikasjon og dialog, kunnskap og kritisk tenkning, ikke minst sannhetskravet, fordommer, konstruktivisme og subjektivitet i pedagogisk arbeid. I del 3 er det metodeprinsipp og teorier som drøftes på grundig vis.

I Del 4 utdypes momenter fra pedagogikkens

MINE FAVORITTER

prestasjonsmål, og difor skal faget stå på egne bein og ikkje tena som springbrett inn i idretten. På den andre sida har dei to ein del felles, og kroppsøvingsfaget kan difor læra ein del av idretten. Dette enkle svaret greidde ikkje «ekspertane» å formulera for femti år sidan, og det har heller ikkje forfatarane av den nye boka greidd.

Ei gjennomgåande haldning er kritikk av vanleg undervisningspraksis i idrett og kroppsøving. Samstundes er mange av dei konkrete døma på undervisning retta mot nettopp perfektjonering av idrettslege prestasjonar. Eg saknar også tilvising til undervisningsprinsippet heil-del-heil-metoden. Denne metoden var aktuell for idrett og kroppsøving femti år sidan, han er det i dag, og han lyt koma inn i andre skulefag, til dømes i matematikk der eg i dag underviser lærarstudentar. Heller ikkje det har nokon av forfatarane fått med.

Dette er ikkje ei bok eg ville sett opp på pensumlista for studentar i kroppsøving.

lagstenkning

nabofag. For pedagogikken henter impulser fra ulike tradisjoner, «knytte til mellom anna metodeprinsippene fra del 3, sosiologi og humaniorafag, men også frå eit naturvetskapeleg fag som biologi». Forfatteren peker på at tankegangen er at metodeprinsippene fra del 3 kan utdypes, diskuteres og vidareutvikles i lys av momenter fra denne fjerde delen. Her er blant kultur og samfunnsrammer tema, med stikkord som liberalisme, konservatisme, pluralisme og sekularisering, posthumanisme og vekstfilosofi, kapitalisme og økonomisk styring, aktuelle ideologiske aspekter som har betydning for politikk og pedagogisk praksis – og bokas fokus, holdningsdanning. Del 5 er en avsluttende kommentar til «Handlingsdanning som pedagogisk oppgåve». Denne delen kan gjerne leses som en appetittvekker for hele boka.

Ved sin egen gjennomgang viser forfatteren hva det vil si å være forpliktet til kritisk tenkning, som elever skal lære. Det fordrer imidlertid en basis å være kritisk ut fra. Og nettopp dette er bokas styrke. Den inviterer dessuten til dialogisk lesning, i enerom eller i større grupper.

Misjonærbarna
Av Øystein Stene
podkast
(2024)

Opprivende om misjonærbarna

Misjonærbarnas skjebne legges fram på en opprivende måte av Øystein Stene i denne podkasten, og han forfølger tematikken slik Lene Ask gjorde i tegneserieboka «O, bli hos meg» fra 2021. Både podkasten og boka er sterke vitnesbyrd om misjonen som ofra barn for evangeliespredning.

Hold kjeft, det er Ibsen
av og med Liv Gulbrandsen
teaterforestilling
(2023-)

Ibsen, bestemor og Liv

I Liv Gulbrandsens *one woman show* «Hold kjeft, det er Ibsen» forteller hun om de mange ibsenstykkene bestemora tok henne med for å se. «Hedda Gabler» var det første stykket Liv ble med til, som femåring. Bestemor hadde noe viktig å si til datterdattera, men trengte Ibsens ord, og jeg elsker at Liv rister lektoralt støv av mesteren og viser de radikale huggettene hans.

Ulikhetens pris
Av Richard Wilkinson og Kate Pickett
sakprosa
(2012)

Et forsvar for likheten

Denne sakprosaklassikeren viser hvorfor inntektslikhet gjør samfunn tryggere for alle. Forfatterne sammenligner både ulike land og USA-ianske stater. Forskningsmaterialet er omfattende, og perspektivene svimlende. Boka er en sann svir å lese, og den minner oss på å kjempe mot liberalister som vil nedlegge Kulturdepartementet og forkaste Folketrygda.

Lars Greger Granlund

lærer ved Elvebakken
videregående skole i Oslo

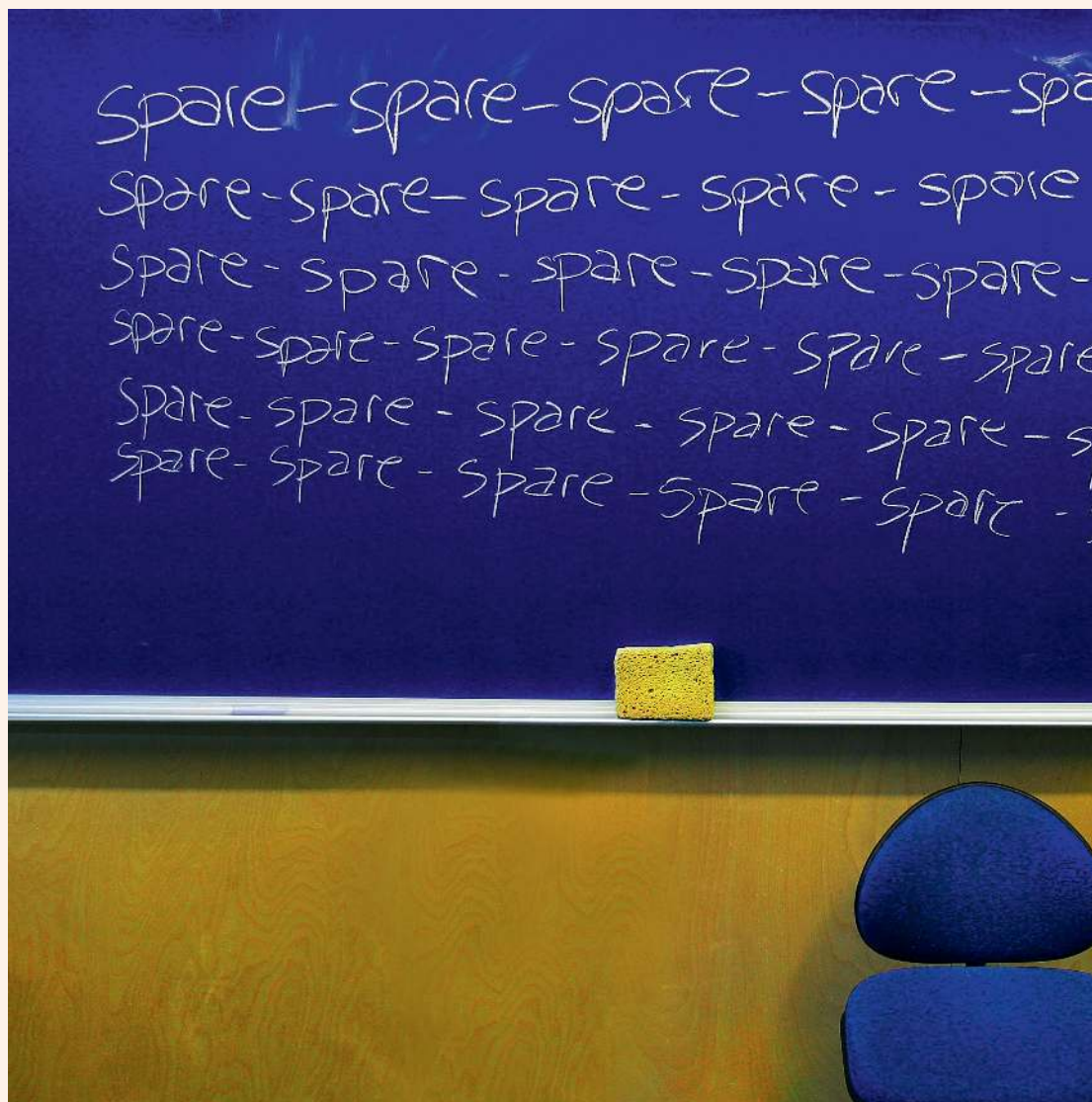
Debattinnlegg kan ha en lengde på opptil 7000 tegn (inkludert mellomrom).

Husk tittel og ingress.

Tips: Både tittel og ingress bør være konkrete og gi uttrykk for en mening.

Oppgi navn og telefonnummer når du sender inn innlegg. Legg gjerne ved et digitalt portrett (minimum 0,5 MB), med navn på den som har tatt bildet.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og kutte i bidragene.

ØKONOMI

Å investere mer i utdanning er h

Når kaken ikke vokser, hjelper det ikke med pen glasur.

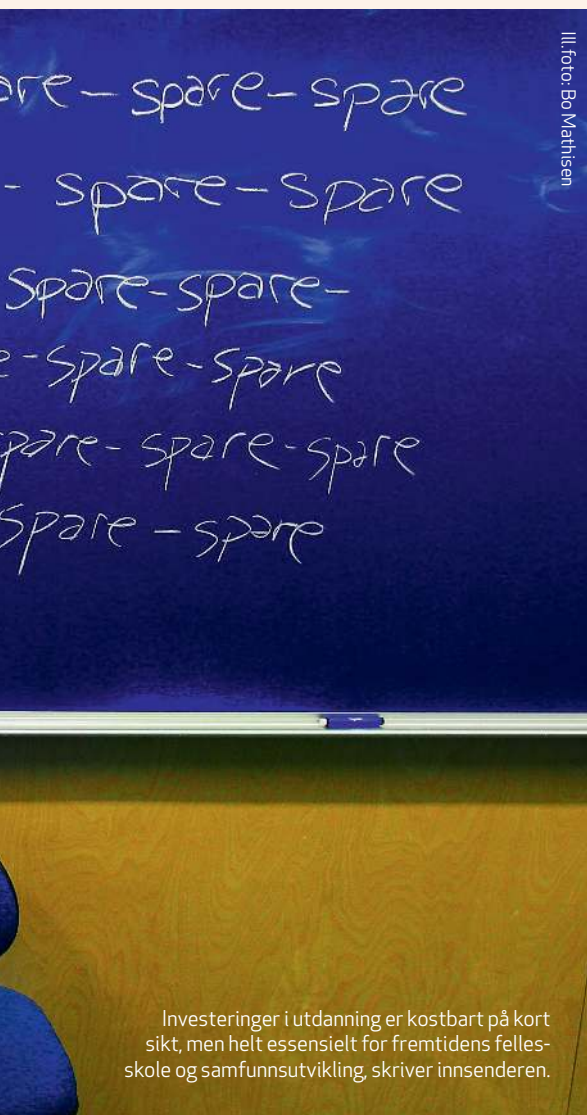
Skoler og barnehager i Norge er underfinansiert. Styrere, skoleledere og våre tillitsvalgte melder om uforsvarlig trange rammer og knallharde prioriteringer mellom hvilke deler av lovverket man skal overholde og hvilke man skal bryte. Rektorer går ut og advarer om uforsvarlige rammer. Mangelen på finansiering av utdanningssektoren er så prekær at fellesskolen; at bosted ikke skal be-

stemme kvaliteten i utdanningen, er under press.

Slik er det ikke i dag, noe som har ført til et kommuneopprør for å endre fordelingen av de økonomiske rammene. Larvik og de andre kommunene ble delvis hørt i kommuneproposisjonen fra regjeringen, og flere kommuner får noe mer å rutte med. Andre kommuner, og da særlig Oslo, Asker og Bærum, får mindre. Det er imidlertid

**Meningene
dine er viktige
for oss!**

Send ditt bidrag til:
debatt@utdanningsnytt.no

Ill. foto: Bo Mathisen

Investeringer i utdanning er kostbart på kort sikt, men helt essensielt for fremtidens fellesskole og samfunnsutvikling, skriver innsenderen.

elt avgjørende

ikke slik at Bærum og de andre bruker for mye penger på utdanning. Rektorene i Bærum møtte tidligere i år opp på formannskapsmøtet for å protestere mot manglende økonomiske rammer. Samme virkelighet finnes også i de andre kommunene som må gi fra seg skatteinntekter. Problemet er at kaken som skal fordeles ikke vokser i takt med realitetene.

Samme utfordring ser man også i fylkeskommunene. Flere faktorer spiller inn på fordelingen

her, blant annet avstander, hurtigbåter og innbyggertall, noe som fører til en relativt stor forskjell i tildelte midler til hvert fylke. Dette vil utvilsomt føre til at de enkelte fylkeskommunene får ulike forutsetninger for å kunne gi et godt utdannings tilbud til sine ungdommer i videregående opplæring. En omfordeling mellom fylkeskommunene kunne rettet på noe av dette, men det vil jo bare gjøre situasjonen verre for andre. Eneste holdbare virkemiddel er å få en større kake.

Tenk om politikere, fra regjering til kommune, hadde spurt sine ledere innen utdanning hva de trenger av økonomiske rammer for å gi forsvarlig opplæring, og faktisk bevilge det. På samme måte som entreprenøren som skal bygge en bro kan si hva det koster for deretter å starte byggingen. Skulle prinsippene for finansiering av utdanningssektoren blitt overført til brobygging, hadde det stått mange halvferdige broer rundt omkring. I skoler og barnehager må det derimot stadig spares inn med kakespader og ostehøvler, for kaken vokser ikke i takt med utgiftene. Er vei viktigere enn barna våre?

Statistikk viser at en skremmende stor andel nordmenn står utenfor arbeid og/eller utdanning, og urovekkende mange av dem er unge og vil trolig være utenfor arbeidslivet i uoverskuelig fremtid. En fellesnevner for mange er at de mangler videregående opplæring. Dersom man kun skal se på mennesker i et samfunnsøkonomisk perspektiv, vil denne gruppen i mange tilfeller være en ufrivillig kostnad for samfunnet gjennom sosiale ytelser. Ett middel for å redusere denne kostnaden er å få flere til å fullføre videregående opplæring. Skal flere komme i arbeid, må politikere på alle nivåer skjønne at kaken må vokse, fra barnehage til videregående skole. Det koster mer på kort sikt, men er trolig svært økonomisk på lang sikt. Dette ansvaret legges først og fremst på regjeringen og storting som er de eneste som kan bake en større kake, og ikke bare omfordele mellom kommuner som strengt tatt trenger sine sårt tiltrengte midler selv. Her må Utdanningsforbundet påvirke sentrale politikere for å få dem til å skjønne at investeringer i utdanning er kostbart på kort sikt, men helt essensielt for fremtidens fellesskole og samfunnsutvikling. Da hjelper det ikke med pen glasur i form av politiske vyer og visjoner.

Per Kristian Solevåg

fylkestyremedlem i Utdanningsforbundet Buskerud

RESOLUSJON

Er kunnskaps- samfunnet fortsatt målet?

Fylkesstyret i Utdanningsforbundet Trøndelag ser med bekymring på situasjonen ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU).

Den økonomiske situasjonen er kritisk og det har store konsekvenser for Institutt for lærerutdanning, som kan miste et sted mellom 20 og 30 stillinger. Profesjonsutdanningen vil miste svært verdifull og kompetent arbeidskraft, noe som vil svekke lærerutdanningene ved NTNU.

Lærerutdanningene er viktige samfunnsinstitusjoner for forskning og utvikling av kunnskap, og er helt avhengig av gode og forutsigbare rammevilkår. I en tid der læreryrket møter store utfordringer, og hvor rekrutteringen av studenter til lærerutdanningen er i nedgang, er det dramatisk å svekke det tilbudet NTNU har for denne profesjonen.

De økonomiske kuttene kommer blant annet som et resultat av den nye finansieringsordningen i universitets- og høyskolesektoren, der inntektene følger studentene. Denne modellen gir muligens svar på kortsiktige utfordringer, men gir ingen langsiktig forutsigbarhet for lærerutdanningene.

Lærerutdanningene er avgjørende for all annen utdanning. Det må og bør være et mål å øke rekrutteringen. Utdanningsforbundet Trøndelag er bekymret for konsekvensene oppsigelsene vil få for tilbudet til fremtidige studenter og for rekrutteringen til læreryrket.

Regjeringen må sørge for en forutsigbar og god finansiering av lærerutdanningene som sikrer kvaliteten og bidrar til økt rekruttering til læreryrkene.

Utdanningsforbundet Trøndelag

Illfoto: Erik M. Sundt

Bemanningsnormen og barnas oppholdstid i barnehagen samsvarer ikke, skriver innsenderne.

BEMANNING I BARNEHAGEN

Alle barn fortjener et fang

Øk grunnbemanningen i barnehagen nå!

«Kjære mamma. I dag da du leverte meg i barnehagen, var jeg trøtt og ville helst vært sammen med deg, mamma. Jeg trengte fanget til Hilde, som er min favoritt, men der satt allerede Per, Pål og Espen, og Pia og Julie sto og gråt ved beina hennes. Jeg holdt gråten inni meg da du gikk, og tuslet bort i bilkroken for å prøve å leke litt. Da jeg så Fredrik, bestevennen min, utenfor vinduet ble jeg kjempeglad og løp for å få ham med i leken. Mammaen til Fredrik kikket og inn på avdelingen og spurte Hilde: «Er det bare deg her, med alle disse åtte barna»? Jeg hørte Hilde si at mange er syke, men det kommer snart en vikar. Jeg skjønte ingenting da Fredrik forsvant ut porten igjen sammen med mammaen sin. Skulle ikke han være i barnehagen i dag? Hvem skal jeg leke med da? Nå klarte jeg ikke å holde gråten inne lenger. Heldigvis så Hilde meg nå og det ble min tur til å sitte på fanget og få litt omsorg og trygghet.»

Ola, 2 år.

Denne historien er basert på virkelige situasjoner, sett gjennom et barns øyne.

Vi som jobber i barnehage, vet at dette ikke er en unik situasjon. Dette er en helt vanlig hverdag rundt om i Norge. Bemanningsnormen og barnas oppholdstid i barnehagen samsvarer ikke. Barna fortjener trygge, kompetente og tilgjengelige voksne gjennom hele dagen. Barnehagen er barnas første møte med utdanningsløpet og bidrar

til utvikling på mange områder. Barna skal blant annet utvikle sosial kompetanse, godt språk og motoriske ferdigheter. Trygge barn har best forutsetninger for utvikling og læring, som igjen gir et godt grunnlag for barns psykiske helse.

Dagens barnehager er bra, men barna fortjener et enda bedre tilbud, så kjære politikere: Øk grunnbemanningen i barnehagen nå!

Ingrid Stana Høiland,

Hamar kommune

Solgun Lindstad,

Hamar kommune

Anne Langsbakken Bergan,

Hamar kommune

Laila Sletten Lohnsveen,

Ringsaker kommune

Lene Marit Flatum,

Sel kommune

Anne Ida Gjeisar,

Gjøvik kommune

alle arbeidsplassstillitsvalgte i Utdanningsforbundet

ÅRSMØTERESOLUSJON

Norsk kommuneøkonomi

Kommunenes inntektssystem må endres, ellers vil ulikhetene bare fortsette å øke.

Utdanningsforbundet Holmestrand mener at det må gjøres noe med norsk kommuneøkonomi, da barnehagebarn og elever i svært mange kommuner får mangelfull opplæring og undervisning, som følge av for få lærere og for lite undervisningsmateriell.

Norsk kommuneøkonomi er under press, og i svært mange kommuner skrapes budsjetter i skoler og barnehager til bunnen. Det er for stor forskjell på kommuner, da alt er avhengig av skatteinntekter. Selv om dette justeres noe fra nasjonalt hold, er det likevel slik at de kommunene som har lave skatteinntekter, sliter med å gi gode tilbud til barn og elever. I disse kommunene er det som oftest klasser med nærmere 30 elever, i videregående flere, likeså er det mange svært store grupper i barnehager. Verken opplæringsloven eller barnehageloven oppgir noe om gruppestørrelse, og lærernorm, pedagognorm og bemanningsnorm utnyttes maksimalt, da dette ikke er tall beregnet i forhold til grupper, men et gjennomsnittstall på flere trinn i skolen og i barnehagen totalt på huset.

Det betyr at det i praksis ikke er den tettheten som kreves for å gi barn og elever det de trenger av god og tilpasset undervisning og opplæring. Kommunenes inntektssystem må endres, ellers vil det gi utslag i store ulikheter for hva slags opplæring og utdanning barn og elever rundt om i Norge får.

Ulikhetene vil bare fortsette å øke. Alle kommunene må få økonomi god nok til å ansette nok lærere i både barnehage og skole, slik at hvert barn og hver elev i Norge ses og møtes der det er.

Videre er det også et problem at det ikke er økonomi nok til bøker og annet materiell. Det er stort fokus på digitalisering, noe som selvsagt er viktig. Likevel er det på lik linje viktig at barn og elever har tilgang til annet læremateriell og bøker. Dette har igjen med tilrettelegging og individuell tilpasning å gjøre, da barn og elever lærer på ulike måter. Det må være økonomi god nok i kommunene til at lærerne i barnehage og skole har muligheter til å variere mellom skjerm, bøker

omi må bli mer rettferdig

og annet materiell i opplæring og undervisning. God økonomi i skoler og barnehager gir lærerne den pedagogiske friheten til å planlegge og gjennomføre timer og samlinger som gir det enkelte barn og den enkelte elev den best mulige måten å lære på.

Det er helt tydelig at mangel på bøker og annet materiell også bidrar til å skape store forskjeller, da enkelte barn vil slite med å lære å lese grunnet mangel på skolebøker fordi de tilfeldigvis bor i en kommune med lave skatteinntekter og derav dårlig økonomi. Slik kan vi ikke ha det.

Det er i svært mange kommuner ikke mulig å gi barnehagebarn og skoleelever den opplæringen og undervisningen de har krav på ifølge barneha-

geloven og opplæringsloven innenfor de budsjetttrammene skolene og barnehagene gis. Derfor henstiller Utdanningsforbundet Holmestrand politikerne på alle nivå til å gjøre noe med kommuneøkonomien, slik at den blir mer rettferdig og alle våre barn og elever får en opplæring og en utdanning som gjør dem godt forberedt på

voksenlivet og det komplekse samfunnet vi nå lever i. Som den kjente amerikanske forfatteren Fredrick Douglass skrev: «It is easier to build strong children than to repair broken men».

Utdanningsforbundet Holmestrand

Foto: Myriams Pixabay

Å vokse opp i en kommune med lave skatteinntekter kan gi en helt annen barndom enn å vokse opp i en kommune med høye skatteinntekter.

SKOLELYSTKONFERANSEN

Stavanger 24. og 25. oktober.

Hva skal til for at barn og unge har lyst til å gå på skolen?

Dette vil dyktige fagfolk som Per Brodal, Pål Roland og Ellen Beate Sandseter forsøke å gi svar på når Skolelystkonferansen arrangeres for andre gang. Denne gangen på Tou Scene i Stavanger, 24.- 25. oktober 2024. I tillegg til foredrag og debatt mellom fagfolk, elevorganisasjonen, embedsverk og politikere på torsdag, vil en håndfull praktiskere og dyktige formidlere lede ulike matnyttige workshops fredag. Målet er at alle deltakere skal få med seg noe hjem som kan tas i bruk med en gang.

For påmelding, program og mer info, se www.skolelystkonferansen.no

Konferansen arrangeres av Takle - foreningen for folkehelse og livsmestring, i samarbeid med Trygg av Natur.

VOLD I SKOLEN

Mekanismene bak skolevold, og hva som kan gjøres

Ved å tilpasse skolehverdagen til barnas biologiske behov kan vi redusere vold og forbedre læringsmiljøet for både elever og lærere.

**Kronikk av
Kaja Næss
Johannessen
Ann-Karin
Bakken**

psykolog-
spesialister

forfattere av boken
«Fra uro til ro»

Illustrasjon
Tone Lileng

Det er i det siste skrevet en rekke artikler om utfordrende adferd i skolen og lærernes arbeidsmiljø. Det er bra. Tallene viser tydelig at altfor mange lærere må håndtere situasjoner som hindrer dem i primær oppgaven sin som lærere, og som i verste fall gjør dem utrygge og redde.

I et innlegg på Utdanningsnytt 15. mai peker Kjersti Kjerschow Lohne og Einar Aasen Tryti på muligheten for at økt og tidlig skjermbruk kan ha gjort at dagens barn har mindre trening i å håndtere frustrasjon og følelser, noe som kan gi et umodent uttrykk når de blir frustrerte eller opplever sterke følelser. Videre fremhever Marlene Bruun Lauridsen, Torhild Staver Lagerqvist og Kaja Næss Johannessen 6. juni hvordan samfunnets økte press, stimuli og forventninger kan føre til at de voksne rundt barna er mer stressede og dermed mindre tilgjengelig for kontakt og regulerende samspill.

I denne kronikken ønsker vi å binde de ulike perspektivene sammen til en helhet og løfte frem barnets hverdag i debatten. Samtidig ønsker vi å peke på mulige løsninger. For hva skjer dersom man starter med å endre skolehverdagen slik at den er mer i tråd med barnas, og de voksnes, biologi?

All adferd gir mening

Som psykologer er vi vant til å tenke at adferd også er et språk. I mangel på språk for det de opplever, uttrykker barn seg gjennom handlinger i stedet for ord. Adferden som formidles i dette tilfellet er sinne, aggresjon og utagering. Slik adferd er nesten alltid uttrykk for en uro i barnet. Dette er altså barnas måte å fortelle oss at de strever. Denne gruppen elever øker i antall, nyere forskning innen nevrobiologi kan hjelpe oss å forstå hvorfor.

Når stresset blir for stort, kan alt komme feil ut

Nevrobiologi er viktig fordi det viser oss løsninger. Det er mulig med en tryggere hverdag både for barnet og for læreren, men da må vi forstå grunnleggende biologi. Innvendig uro kalles på fagspråket for aktivering av stressresponsystemet. Stressresponsystemet er en

samlebetegnelse for alle prosessene som kontinuerlig sjekker om vi er trygge eller ikke. Det skjer gjennom at sansene og hjernen automatisk leser signaler fra omverdenen, kroppen vår og menneskene rundt oss. Stressresponsystemet sanser ikke bare det vi tradisjonelt tenker på som stress eller fare. Det trigges av et bredt spekter av faktorer, som for eksempel lavt blodsukker, virus, for lite søvn, for sjeldne pauser, bråkete omgivelser eller det å være rundt andre stressede mennesker.

Dersom summen av det som aktiverer er passelig, ordner hjernen opp i bakgrunnen uten at vi merker det i særlig grad. Men dersom summen blir for stor, ser vi typisk den typen uregulert adferd som det beskrives at barna viser i skolen i dag. Det barna opplever er noe vi alle har kjent, de gangene vi har sagt eller gjort ting vi har angret på i ettertid fordi vi har vært styrt av følelser eller stress. Vi voksne er heldige og har utviklet mekanismer som gjør at vi stort sett klarer å overstyre impulsene til å handle uregulert. Det har ikke barn i samme grad.

Regulering av stress

Stressresponsystemets påvirkning er ikke bare relevant for å forebygge utfordrende adferd, det er også helt sentralt for læring og for læringsmiljøet. Dersom man klarer å tilrettelegge for skoledager der elevene har passe aktivering av stressresponsystemet, øker man sjansen for at de klarer å konsentrere seg, stoppe impulsene sine til å gjøre ting de ikke skal, følge regler og fungere godt sammen med klassekameratene sine. Det er derfor verdt å se litt nærmere på hvilke faktorer som kan bidra til å regulere elevenes (og lærernes) stressresponsystem.

Skolen er i stadig mindre grad tilpasset biologien

I norsk skole har man over tid økt hyppigheten av faktorer som aktiverer stressresponsystemet. Som for eksempel lange arbeidsøkter med stillesitting og økt søkelys på teoretisk læring. Samtidig har man redusert hyppigheten av faktorer som demper aktiveringen, som

bevegelse, lek, hyppige pauser fra teoretisk undervisning og kontakt med læreren. I tillegg til den feilslåtte seksårsreformen har man i årene mellom 1990 og 2008 økt timeantallet tilsvarende et helt skoleår. Dette gjelder hovedsakelig for de minste barna, og hovedsakelig med teoretiske fag i fokus (Elise Djupedal, 2022). Mer stillesitting og enda mer teori. Økningen i utfordrende adferd er størst blant de minste barna.

Færre pauser for hjernen i hverdagen

Samtidig har det vært en rivende utvikling i samfunnet ellers. Flere barn og unge har tilgang til smarttelefon og bruker mer tid foran skjerm. Det kan være mye fint med dette, men det medfører også en rekke erfaringer som påvirker stressresponsystemet. Hjernen vår er avhengig av jevnlig pauser for å nullstille aktiveringen og gjøre oss klare for neste dose utfordringer. Hvor mange av oss har ikke erfart dragningen mot smarttelefonen som gjør at vi stadig fyller det som tidligere var «hjernerpauser» med digitalt innhold? Dette er relevant fordi det gir oss færre rom der hjernen får «fri». Uten pausene blir vi mindre hardføre for annet stress i livet.

Pandemiens påvirkninger

Våre kollektive erfaringer under pandemien kan sensitivisere stressresponsystemet. Det betyr at systemet tåler mindre før det blir for mye. Antagelig er det nå flere elever som ikke tåler de hverdagslige belastningene på skolen på samme måte som før, og som dermed handler uhensiktsmessig, med utagering, aggresjon eller med å forsvinne inn i seg selv. Det er grunn til å tro at dette også gjelder lærerne. De opplevde stor arbeidsbelastning under pandemien, og de har over tid opplevd at arbeidsoppgavene utvides og utvides. Det blir ikke lettere å roe ned utfordrende elever når du er ganske tynslitt selv.

Endring er mulig

De gode nyhetene er at denne kunnskapen peker ut en tydelig retning hvis vi ønsker å få bukt med skolevoldsproblemet og lærerflukten. Det finnes skoler i Norge som har sett overveldende resultater av å redusere det som øker aktiveringen av stressresponsystemet til elevene, og å legge inn mer av det som demper. Dette har ført til drastisk nedgang i utageringer og registre-

ring av voldshendelser. Skoler vi har veiledet, har gått fra å ha klassetrinn der tilsynelatende 60-70 prosent av elevene trenger spesialpedagogiske tiltak og henvisning til pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) eller barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP), til å oppdage at det kun er én-to elever i hver klasse som faktisk har ekstra behov. Dette kan skje når man endrer skolehverdagen slik at den er mer i tråd med barnas biologiske behov.

Lærerne har rett

Dette går ikke lenger. Både voksne og barn har krav på et trygt arbeidsmiljø. Vi må se på den totale arbeidsmengden til lærerne, slik at de kan ha en hverdag med balanse mellom oppgaver og hvile. Samtidig må vi innrette skolehverdagen mer i tråd med elevenes biologi. På den måten vil lærerne ha mer kapasitet til å møte elevene på empatiske og konfliktreducerende måter når barna strever, og elevene vil ha mer kapasitet til å innfri forventningene som legges på dem. Da får vi mindre vold i skolen, og mer læring til barna.

I norsk skole har man over tid økt frekvensen av faktorer som aktiverer stressresponsystemet.

Humor som utfordrer oss

Jeg har aldri hørt en fullgod forklaring på hva som er morsomt og ikke. Likevel har jeg ikke tall på hvor mange ganger jeg har sagt: «Det der er ikke morsomt» til mine barn eller elever.

Jon
Hægland

I min første lærerjobb skulle jeg være timelærer på syvende trinn. Jeg hadde leflet med stand up i noen år. Som de andre lærerne/komikerne jeg kjenner i miljøet, er det ikke mye av materialet fra scenen jeg ville tatt med inn i et klasserom. Jeg hadde ikke tenkt så mye på at det kunne bli en problemstilling jeg måtte forholde meg til. I hvert fall ikke første dag på jobb.

Jeg var med kontaktlæreren første dagen. Allerede da fikk jeg en fornemmelse av at elevene så litt rart på meg. Dagen etter skulle jeg ha dem alene. Jeg legger sjelden ut det jeg gjør på scenen på nett, men noen år tidligere hadde jeg vært med på «Roast battle» i Bergen. På YouTube lå et klipp av min duell med komiker Christoffer Schjelderup. Ingen av oss er kjent for å være eufemistiske poeter av romantisk kaliber. Det klippet hadde selvfølgelig gått sin seiersgang blant elevene. Ikke bare stod min scenepersonlighet totalt avkledd i møte med de unge menneskene jeg skulle veilede i fag og anstendighet, det var også fra sin verste side. Horrible ting ble sagt av meg og Christoffer. Dette var veldig mye mer interessant for elevene enn noe annet om meg. Den videoen bet meg ofte i halen når jeg skulle irettesette dem for ting de kunne lire av seg.

På den andre siden tvang det frem en dialog. Elevene lot til å forstå premisset om at voksne hadde betalt for å se oss tøye strikken opp mot og forbi grensen for hva man kan si, og dette var alle som deltok innforstått med. Jeg tror de også forsto at det ikke var carte blanche for dem å gå opp til en uforvarende medelev og si hva som helst.

Jeg liker å tro at vi i det minste fikk i gang en bevisstgjøring om at det er et skille mellom det vi kan kalle humor og det som bare er ren mobbing kamuflert som det. Jeg skal ikke anbefale det som en god inngangsport, og jeg fikk satt restriksjoner for hvem som kunne se videoen ganske kjapt. Samtidig føler jeg det er den elevgruppen jeg har hatt den beste relasjonen til. Jeg kan ikke si om det var på tross av, på grunn av eller helt urelatert til det klippet.

I år har det blitt litt snakk om «Gauteshow», som tøyer strikken ganske langt. Jeg har møtt dem et par ganger. De er, ikke overraskende, to veldig hyggelige gutter som jeg ikke tror det er noe vondt i. De ønsker i hovedsak bare å utforske den mentale grotten vi kaller humor. Det mener jeg alltid skal være lov. Jeg vet at elever som ikke bør se det, ser det, og som far og lærer er jeg ikke i tvil om at det er med på å komplisere jobben vår. Men det gjorde også Squid Game, South Park og andre «mørke» humorserier.

Som i «Roast battle» er gjestene i «Gauteshow» innforstått med hva de er med på. Det programlederne utsetter gjestene for, bør vi ikke kalle mobbing ut fra den definisjonen vi bruker. Om man heller imøtegår elevene som tar det opp, kan man fint komme frem til hva det er som definerer det skillet. I stedet for å se alt slikt som et forstyrrende element, kan det være et verktøy til å skape refleksjon rundt noe som er uhyre komplisert. Om du mener humor ikke er komplisert, anbefaler jeg at du kommer deg på en stand up-scene så fort som mulig!

er fra Os utenfor Bergen, er utdannet kroppsøvlingslærer og har jobbet på barneskole siden 2017. Han er også stand up-komiker.

Illustrasjon: Kristin Slotterøy/unsplash

LÆRERMANGEL

Kritisk mangel på kvalifiserte lærere i skolen

Industri- og Næringspartiet (INP) har med bekymring fulgt utviklingen i norsk skolevesen, der mangel på kvalifiserte lærere er et økende problem.

Hele 12 000 lærere i grunnskolen og 5000 i videregående skole manglet relevant utdanning, viser tall fra 2022-2023. Dette understreker den kritiske mangelen på kvalifiserte lærere, som potensielt kan påvirke elevenes læringsutbytte negativt. I nettavisen Khrono rapporteres det om ledige studieplasser for lærere over hele Norge, noe som indikerer at det er behov for bedre rekruttering til læreryrket.

INP har programfestet maksimalt elevtall per

lærer, samt at barn med spesielle behov skal få personlig oppfølging av en lærer. Dette er nødvendige tiltak for å forbedre kvaliteten på undervisningen og sikre at alle elever får den støtten de trenger. Det vil kreve at vi har nok lærere.

INP etterlyser konkrete tiltak for økt rekruttering til læreryrket. For å øke antall kvalifiserte lærere foreslår INP at en ser på flere tiltak som økte lønninger, bedre arbeidsvilkår og reduserte arbeidsbelastninger for lærerne. Det er også

viktig å øke andel studentboliger, også rimelige og gode studentboliger i distriktene for lærerstudenter i praksis.

Ved å styrke læreryrket og sikre bedre rammevilkår for både lærere og elever kan vi bygge en skole der alle har mulighet til å nå sitt fulle potensial.

Dersom en setter det å øke rekrutteringen til læreryrket i fokus, vil det kunne gi en bedre skole og elever som er motiverte og modne for å kunne

Visste du at annonser hos oss sees av 274 000 lesere?

Bestill annonser for 2024 Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

1	13. desember / 12. januar 2024
2	24. januar / 9. februar 2024
3	21. februar / 8. mars 2024
4	20. mars / 12. april 2024
5	24. april / 10. mai 2024
6	22. mai / 7. juni 2024
7	26. juni / 16. august 2024
8	21. august / 6. september 2024
9	18. september / 4. oktober 2024
10	16. oktober / 1. november 2024
11	20. november / 6. desember 2024

Annonsekontakt:

Grethe Ånerud i HS Media. Telefon: 928 36 830

E-post: utdanning@hsmedia.no

utdanningsnytt.no/annonser

klare overgangen mellom skole og arbeidsliv, der en ser at et stort antall ungdommer faller utenfor skole og arbeidsliv i dag.

Thomas Hellevang
fylkesleder i Vestland

Elisabeth Stene
sentralstyremedlem
Industri- og Næringspartiet

Ill.foto: Gerd Altmann, Pixabay

INP etterlyser tiltak for økt rekruttering til læreryrket, som økt lønn, bedre arbeidsvilkår og reduserte arbeidsbelastninger for lærerne.

PEDAGOGIKK

Erkjennelse og klokskap utvikles innenfra

Takk til universitetslektor Inger Johanne Riis Tollnes for hennes innlegg «Dette er viktig for å få et godt barnehagemiljø», publisert på Utdanningsnytt.no 6. mai. Hun beskriver hvordan barnehagen kan bruke praksisfortelling i refleksjon over egen yrkesutøvelse. Dokumentasjonsformen kan gi personalet en større forståelse for sin yrkesutøvelse og en økt bevissthet om praksisen deres er i tråd med fagkunnskap og føringer i barnehagens mandat. Hurra, dette er musikk i mine ører og i sterk motsetning til alle programmene som nå florerer med utvendig styring både av de voksnes og barnas væremåte i barnehagen.

Gjennom praksisfortelling skal vi utvikle vår selverkjennelse, klokskap og kompetanse innenfra i barnehagen. Å være klar over hva som styrer våre handlinger, er viktig. I et trygt arbeidsfellesskap kan vi vurdere oss selv og hverandre ut fra handlingene våre. Da kan vi utvikle oss til kloke og ekte mennesker slik at barna kan stole på oss. Vi blir ikke ekte av ytrestyrte, ensidige programmer som tvert om ødelegger en naturlig relasjon til barna. Til slutt kan det ikke sies ofte nok: En forutsetning for utviklingsarbeid i barnehagen er tilstrekkelig bemanning.

Kari Brodal
barnehagelærer

Digitale verktøy for hele skolen

Lingdys
Skole

Lese- og skrivestøtte

Equatio

Matteverktøy for alle trinn

Les mer om våre skoleløsninger på lingit.no

Innsyn i offentlige ansattes personalmapper

Er du bevisst hvilke opplysninger din arbeidsgiver har lagret om deg?

Åpenhet og tillit er grunnpillarer i offentlig sektor, men de færreste er klar over at hvem som helst kan få innsyn i offentlige ansattes personalmapper. Offentleglova gir allmennheten en omfattende innsynsrett i offentlig sektor, med noen unntak. Derfor er det viktig at man som ansatt har et bevisst forhold til hvilke opplysninger som ligger i egen personalmappe.

Offentleglova gjelder for all offentlig virksomhet og skal sikre åpenhet og kontroll. Loven oppstiller en hovedregel om at forvaltningens dokumenter er åpne for innsyn. Det betyr at hvem som helst kan be om innsyn i skolens dokumenter uten å måtte oppgi noen spesiell grunn.

Selv om innsynsretten er vidtrekkende, er det grenser for hva som kan deles. I skolesektoren er det praktisk viktigste unntaket fra innsynsretten at arbeidsgiver har taushetsplikt om ansattes personlige forhold. Hva som regnes som personlige forhold, må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Det dreier seg typisk om opplysninger som det er vanlig å ville holde for seg selv, for eksempel om fysisk og psykisk helse, følelsesliv, seksuell legning og sosial stønad.

Likevel har sivilombudet presisert at taushetsplikten må trekkes noe snevrere for opplysninger som gjelder offentlige arbeidsforhold. Begrunnelsen for dette er de særlige samfunnsinteressene som gjør seg gjeldende i slike saker. Allmennheten har en legitim interesse i å få opplysninger om hvordan fellesskapets midler disponeres, og å kunne gjøre seg kjent med hvordan en offentlig ansatt utfører sitt arbeid.

Dette innebærer i praksis at allmennheten som utgangspunkt kan gjøre seg kjent med både dokumenter om lønnsendringer, arbeidsvilkår, permisjonssøknader, bierverv, endringer i arbeidsforhold og fratredelsesavtaler. Det samme gjelder saksdokumenter fra personalsaker, samt tjenstlige reaksjoner, slik som tilrettevisning, advarsel, oppsigelse og avskjed. At en offentlig ansatt har fått en tjenstlig reaksjon, regnes altså ikke som et personlig forhold. Nærmere opplysninger om personlige egenskaper hos den ansatte vil derimot falle innunder taushetsplikten.

Begår ansatte i offentlig sektor straffbare handlinger som privatperson, er utgangspunktet at opplysningene om dette er taushetsbelagte. Dette kan imidlertid stille seg annerledes hvis opplysningene sier noe om hvor egnet vedkommende er til å utøve sin lærerstilling. I tilfeller hvor en ansatt begår straffbare handlinger i forbindelse med utførelsen av sine arbeidsoppgaver, er utgangspunktet offentlighet. Dette innebærer at hverken opplysninger om at det er begått et lovbrudd eller hvilke konsekvenser det har fått, er taushetsbelagte med mindre det knytter seg til den ansattes personlige forhold.

Det er viktig at både arbeidsgiver og den enkelte ansatte har et bevisst forhold til hvilke opplysninger som er lagret. Ved å be om innsyn kan man oppdage feil i opplysningene som er lagret om seg selv. Som ansatt har man krav på innsyn i disse opplysningene, uavhengig av om dokumentene ligger fysisk lagret i personalmappen eller ikke. Dersom arbeidsgiver har lagret opplysninger som man mener er uriktig eller unødvendig, kan man kreve disse rettet eller slettet.

Rikke Rosvold
advokatfullmektig
i Raugland
Advokatene

Offentleglova gir allmennheten en omfattende innsynsrett i offentlig sektor.

Spleiselaget lærer elever om skatt og arbeidsliv

Har du hørt om Spleiselaget? Det er et interaktivt undervisningsopplegg i videregående skole, hvor elevene lærer om sammenhengen mellom skatt, arbeidsliv og samfunnet de er en del av.

Veileder Cathrine Jørgensen forteller om konsekvensene av svart arbeid. Elevene svarer her på spørsmålet «Hvor stor del av inntekten din er det greit å tjene svart?» Foto: Sanna Hegseth

Elevenes svar diskuteres i plenum. Dersom hele Norge hadde svart det samme som denne klassen, kunne konsekvensene blitt 596 798 færre skoleplasser. Foto: Sanna Hegseth

Siden 2008 har Spleiselaget vært ute i videregående skoler i hele landet. Det har resultert i undervisning for rundt 550 000 elever.

– Gjennom veiledere, film og kommunikasjon med elevene, får de lære om tema som er aktuelle når de skal ut i arbeidslivet. Da snakker vi om hvorfor vi betaler skatt, hva skattepengene brukes til, og hvilke plikter og rettigheter man har i arbeidslivet, forteller veileder fra Skatteetaten, Cathrine Jørgensen.

Spleiselaget er et holdningsskapende tiltak i regi av Samarbeid mot svart økonomi, hvor sentrale parter i arbeidsliv og næringslivet står bak: Unio, KS, NHO, LO, YS, Virke og Skatteetaten.

Interaktiv kommunikasjon

Spleiselaget er en interaktiv undervisning hvor kommunikasjonen foregår i samspill med elevene. Det er lagt opp til diskusjon, spørsmål og svar underveis.

– Elevene svarer på spørsmål de får på sine mobiltelefoner. Så får de se klassens samlede svar – og hvilke konsekvenser svarene kan ha. Svarene diskuteres deretter i plenum, sier Jørgensen.

– Vi ser at elevene er aktive i diskusjonene, og det er veldig gøy å få ta del i deres tanker rundt skatt og velferd. Mitt inntrykk er at de aller fleste ønsker å bidra til velferdssamfunnet de er en del av, men det er jo alltid noen som ønsker å utfordre oss på det vi formidler. Det gir gjerne gode diskusjoner i klassen, forteller Jørgensen.

Spleiselaget stiller gratis med veiledere og undervisningsmateriell i 90 minutter. Bestilling av besøk gjøres på Spleiselagets nettsider, spleiselaget.no.

– Det eneste lærerne må gjøre er å bestille besøk til deres skole. Så ordner vi resten, sier Jørgensen.

Knyttet mot flere mål i læreplanen

– Vi har årlig besøk av Spleiselaget på skolen vår. Det er et godt opplegg som gir elevene god kunnskap om velferdsstat, skatt, og verdien av arbeidskontrakt og ordna forhold, sier Kristine Vistnes, lektor ved Ole Vig vgs.

– Elevene får være med på en læringsrik dialog. Dette er et besøk som gir elevene økt livsmestring, forteller Vistnes.

Undervisningen kan knyttes opp mot kompetansemålene i samfunnskunnskap, og de tverrfaglige temaene demokrati, medborgerskap og livsmestring.

– Spleiselaget er nyttig og opplysende. Det gir elevene både praktisk informasjon og innsikt i viktige sammenhenger, sier Arve Svoldal, avdelingsleder ved Charlottenlund vgs.

– Det bidrar på en flott måte til at elevene kan mestre livene sine bedre, og er svært relevant for å få kompetanse om samfunnet vårt. Vi er svært glade for dette samarbeidet, sier Svoldal.

Læringsspillet «Byen»

På nettsidene til Spleiselaget finnes også mer undervisningsmateriell. Dataspillet Byen er ment for elever i ungdomsskole, i tillegg finnes e-læringer, podcast og artikler for ungdom.

BESTILL BESØK:

WWW.SPLEISELAGET.NO

LÆRERNES HANDLINGSROM

Noe nytt er på gang

Lærere over hele landet er i gang med et nytt barnehage- og skoleår. Ett nytt semester. Nye barnehagebarn, elever og studenter. For lærere er høsten begynnelsen på noe nytt.

Geir Røsvoll
leder i Utdanningsforbundet

I skrivende stund har jeg nettopp kommet hjem fra Argentina. Ikke fra ferie, men fra den 10. verdenskongressen i Education International (EI). En mektig opplevelse.

For første gang i historien ble en barnehagelærer valgt inn i Els styre, og det med et overveldende antall stemmer. Gratulerer Ann Mari Milo Lorentzen, 1. nestleder i Utdanningsforbundet og nå også medlem i styret for verdens lærere. Jeg er stolt over at vår organisasjon bidro til at Milo kunne knuse dette glasstaket. Jeg er stolt av Milo, som har markert seg sterkt på den internasjonale utdanningsarenaen.

Følelsen av at noe nytt er på gang, preger også forberedelsen til Arendalsuka. Vi er et lag fra Utdanningsforbundets sentralstyre og skal delta i til sammen 20 debatter om barnehage, skole, utdanning og oppvekst. Vi er også medarrangører til en debatt om vurdering i hovedprogrammet. Jeg skal delta i debatten, og må svare på spørsmålet: Har testing og standardiserte prøver fått en for dominerende plass i skolen, og gir de standardiserte testene egentlig de ønskede resultater? Jeg er nokså sikker på at svaret på det første er JA, og det andre NEI!

I to tiår har altfor mange politikere pekt på de samme tiltakene: Flere skoletimer, større læringstrykk og nye prøver. Barnehagen skal presse stadig yngre barn inn i skoleforberedelse. Smalere læringsfokus, mindre tid til praktisk-estetiske fag. Mindre tid til å oppleve og erfare i dybden. Reduserte muligheter til å oppfylle det doble samfunnsoppdraget – danne og utdanne.

Vi har i løpet av de siste årene fått kunnskap som peker på at denne utviklingen ikke har gjort skolen bedre: NoU-en om kvalitetsvurdering og utvikling i skolen, Elise Farstad Djupedals forskning, og evalueringen av Reform 97 peker i samme retning: Vi trenger ikke mer

av det samme!

Barnehagen og skolen i Norge har gått i samme retning som utdanningssystemer over hele den vestlige verden. Også i andre land ropes det nå på noe nytt. Den danske utdanningsministeren, Mathias Tesfaye, forteller i Klassekampen i juli om sine ambisjoner. Han vil ha mer praktisk skole og han vil kaste ut skjermene. Han kaller oppgaven med å forandre dansk skole *å snu en supertanker*.

Jeg ser at også vår regjering tenker som han, og jeg forstår at mindre skjerm og mer praktisk undervisning kan bidra til å gjøre skolen bedre. Men Tesfayes bilde av skolen som en supertanker, skurrer. Vi må snarere se på skolen som en stor flåte med mange fartøy, hvor alle har et mannskap som kan navigere. Skolen og barnehagen trenger ikke EN nasjonal kaptein – de trenger profesjonelle fellesskap som har et reelt handlingsrom!

Den nye kunnskapen om skolen må lede til mange mindre endringer: Vi må fjerne noen av de prøvene som skaper mistrivsel og svekker handlingsrommet til lærere: De nasjonale prøvene, slik vi kjenner dem, må vekk. Kartleggingsprøvene i første klasse, likeså.

Det nye i norsk skolepolitikk må gi rom for læreres kunnskap og initiativ. Vi vet at lærere i dag arbeider med å bringe mer lek inn i skolen, og at dette fører til trivsel og god læring. Vi vet at barnehagelærere kan lage gode lekemiljøer for barn, uten ferdigsnekra metodikk. Vi vet at lærere har kunnskap om hva som skal til for å gjøre undervisningen mer praktisk. Vi vet at lærere kan håndtere spenningen mellom digital overdose og digital kompetanse.

Det nye i norsk utdanning må være at vi jobber målrettet for å sikre barnehager og skoler rammer som gjør at lærere kan bruke kunnskapen sin.

Skolen og barnehagen trenger ikke EN nasjonal kaptein – de trenger profesjonelle fellesskap som har et reelt handlingsrom!

Historisk Lorentzen inn i EI-styret

Utdanningsforbundets første nestleder Ann Mari Milo Lorentzen ble nylig valgt inn i styret i Education International, og ble med det tidenes første styrerepresentant fra barnehagesektoren!

Nylig hadde Education International (EI) sin kongress i Buenos Aires. På kongressens siste dag ble det klart at Utdanningsforbundets første nestleder Ann Mari Milo Lorentzen hadde blitt valgt inn i styret.

Valgt for fem år

Lorentzen tok over vervet i EI-styret da Steffen Handal gikk av som Utdanningsforbundets leder, men er nå altså valgt inn som fast representant for de neste fem årene. Det er en jobb hun ser frem mot med glede og stolthet.

– Jeg er beæret over å bli valgt inn, og det sier mye om den posisjonen Utdanningsforbundet har i lærerorganisasjonene rundt om i verden.

– Samtidig er jeg også veldig stolt over å være den første representanten i EI-styret som kommer fra barnehage!

Hun ser frem til å jobbe med de mange utfordringene som fins i utdanningssektoren over hele kloden.

– Det er en spennende tid verdens lærere går i møte, og kongressen har vist oss at svært mange land står ovenfor de samme problemene i utdanningssektoren som vi har i Norge.

«Overarbeidede og underbetalte»

Mangelen på kvalifiserte lærere er betydelig i en rekke land, og ble kraftig satt på dagsorden i den argentinske hovedstaden av de 1200 delegatene, deriblant Utdanningsforbundets leder Geir Røsvoll.

– Lærere over hele verden er overarbeidede, underbetalte og undervurderte, er gjennomgangstonen.

– Dårlige arbeidsforhold, lave lønninger, uoverkommelige arbeidsmengder og et betydelig byråkrati presser lærere ut av yrket de elsker og som verden trenger. Her må det gjøres noe!

Foto: Ingrid Convery/Utdanningsforbundet

Men, det er ikke bare dette Lorentzen vil engasjere seg for når hun nå går inn i Els styre.

– Verden står i dag overfor store utfordringer, og det blir viktig å jobbe for større samhold, mer solidaritet og å gi barn og unge fremtidstro. Utdanning for alle, uansett kjønn eller sosial bakgrunn, er det aller viktigste virkemiddelet for å løse de mange globale utfordringene vi har i dag.

– For å få dette til, blir det svært viktig at vi står sammen i kampen mot privatisering og kommersialisering, understreker Lorentzen.

Ann Mari Milo Lorentzen sammen med det nye EI-styret.

FLYTTET 2000 KM NORDOVER:

- En stor fordel å være to

Da Torstein Møen ble ferdig med lærerstudiene på Sørlandet, tok han med seg samboeren og flyttet til Senja.

Lærermangelen er stor over det ganske land, og størst i de nordligste områdene. Det forhindret ikke samboerparet Veronica Åtland (31) og Torstein Møen (32) å sette kursen nordover da sistnevnte hadde avsluttet sin mastergrad på lærerstudiet i Kristiansand.

I august begynner de sitt tredje år i havgapet i Senja kommune. De angres ikke.

- Nei, da hadde vi ikke bodd her så lenge, humrer Veronica.

Opplevelsene har vært mange. Spesielt naturopplevelsene trekker samboerparet frem som en av de virkelig store bonusene i øykommunen.

Foto: Privat

Veronica Åtland og Torstein Møen på båtut utenfor Senja.

- Det er et veldig naturskjønt område. Selv om vi ikke var noen voldsomme friluftsmennesker i utgangspunktet, har vi virkelig kost oss med fjellturet og det rike friluftslivet her.

- Og på Senjahopen skole der jeg jobber er det bare rundt 50 elever. Da blir du veldig godt kjent med alle elvene på skolen, forteller Torstein.

De føler også de er blitt veldig godt mottatt i lokalsamfunnet.

- Det er nesten det viktigste, det er folkene som bor her som gjør at vi trives så godt. De har vært fantastiske til å inkludere oss, understreker paret.

Samtidig understreker de at det var en stor fordel å dra sammen.

- Det har helt klart vært en trygghet, det er en stor fordel å være to, mener Torstein.

- Ja, og for min del har det vært ekstra viktig siden jeg har hjemmekontor, påpeker Veronica. Selv er hun regnskapsfører, og takker en velvillig arbeidsgiver som har gjort det mulig for henne å

jobbe hjemmefra etter flyttingen.

- Blir veldig synlig

Selv etter en betydelig kommunesammenslåing i 2020, er det ikke mer enn snaut 15 000 innbyggere i Senja. Det gir noen utfordringer, minner samboerparet om.

- Du får jo fort flere hatter i en såpass liten bygd. Du blir veldig synlig, rollen som lærer går langt utover vanlig arbeidstid her. Da må du også være ekstra bevisst på hvordan du ter deg. Man møter både elever og foreldre på mange forskjellige arenaer. Er det pubkveld på ungdomshuset, så møter man «alle» foreldrene - slikt må man være ekstra oppmerksom på, understreker Torstein.

- Som ny blir du ekstra synlig på et såpass lite sted, istemmer Veronica.

Engasjert i frivillig arbeid

Likevel har ikke det bydd på de helt store problemene. Tvert imot, samboerparet har ikke vært

Foto: Privat

Veronica Åtland og Torstein Møen foran Mefjordvær, nabobygden til Senjahopen.

redd for å være aktive i lokalmiljøet på fritiden.

– Jeg er frivillig i en ungdomsgruppe i det lokale idrettslaget, samtidig er jeg med og holder en kafé åpen på torsdagskveldene. Jeg er blitt mer

sosial utenfor jobben siden jeg ikke møter folk på jobb i det daglige, og det har paset fint å engasjere seg på et slikt vis, forteller Veronica.

Torstein er også med på frivillig arbeid utenfor arbeidstid.

– Det er nærmest en liten forventning om at du skal stille opp, så en bør ikke være redd for å si ja om en blir spurt. Så er det jo ofte slik at vi lærere også har en tendens til å stille opp på frivillig arbeid; alle som driver ungdomsgruppa her jobber også i skolen, påpeker 32-åringen.

Samboerparet flyttet til Senja sommeren 2022. Hvor lenge de blir værende vet de ennå ikke.

– Planen var minst to år, men siden vi har trivdes så godt går vi nå løs på vårt tredje. Vi får bare ta det år for år, mener Torstein.

Og rådet til andre som vurderer å gjøre det samme?

– Hopp i det!

PS! I mange kommuner i landets nordligste områder finnes det økonomiske ordninger som gjør det attraktivt for lærere å flytte nordover. Noen tilbyr kontantbeløp helt opp mot 100 000 kroner mot at du binder deg for en viss periode, andre gir ekstra lang ansiennitet ved ansettelse, og det kan være støtte til etablering. I tillegg er det også muligheter for betydelig nedskrivning av studielån. Sjekk hvilke ordninger du kan få om du vurderer å ta lærerjobb i nord. Lærer Torstein Moen understreker likevel at dette ikke var hans motiv da de flyttet til Senja. – Økonomien var ikke motivet vårt, faktisk har jeg ikke sjekket om jeg får noe ekstra for dette, sier læreren.

Barneforsikring inkludert uføredækning

En barneforsikring vil gi økonomisk støtte utover det som tilbys av det offentlige. Spesielt viktig er dekningen for arbeidsuførhet. Et barn som blir ufør i ung alder har ikke opparbeidet seg noen inntekt å basere uføretrygden på, og dette vil påvirke hva som gis av ytelser. Med uføredækning får barnet økonomisk trygghet, og større mulighet til blant annet å komme seg inn på boligmarkedet. Vår innholdsrike barneforsikring har en god pris, og vil følge barnet hele veien til 26 år.

Les mer om forsikringen på udf.no.

Foto: Anna-Liilia Granberg

En barneforsikring betyr mye dersom noe skulle skje.

Kurs

Lesing på timeplanen

9. september, i anledning FNs internasjonale lesedag, inviterer Utdanningsforbundet til kveldsseminar i Lærernes hus. Det har det siste året vært mye fokus på at leseferdighetene blant norske elever synker. Vi har invitert en forsker, en rektor og en lærer til å snakke om hva vi kan gjøre, hva som faktisk virker og hva vi kunne ønske at vi kunne gjøre. Seminaret er gratis og åpent for alle. Du kan også følge seminaret digitalt.

Kontroversielle temaer i undervisningen

19. september ønsker vi velkommen til forskningskafé i Lærernes hus. Mange lærere opplever at det er vanskelig å håndtere kontroversielle tema i klasserommet. Denne kvelden vil to forskere og to lærere snakke om hvorfor det er så viktig at lærere faktisk tar tak i kontroversielle temaer i klasserommene. Seminaret er gratis og åpent for alle. Du kan også følge seminaret digitalt.

Ny som barnehagelærer? Eller ny som kontaktlærer?

25. september (barnehage) og 26. september (skole) arrangerer vi gratis kurs for deg som nå tar fatt på nye utfordringer. Målet med kursene er å gjøre overgangen fra å være student til å være barnehagelærer eller kontaktlærer litt lettere, og at deltakerne skal gå fra kurset med litt lavere skuldre. Kurset foregår på Zoom, gratis og åpent for alle.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og dine få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ulike livsfaser.

	Reiseforsikring		Livsforsikring		Studentforsikring
	Innboforsikring		Barneforsikring		Husforsikring
	Grunnforsikring		70+ forsikring		Bilforsikring
	Uføreforsikring		Kritisk sykdomsforsikring		

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til dyreforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån og billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen Hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

[Les mer og bestill på udf.no](https://udf.no)

Barneforsikring

Trygghet nå og i fremtiden

I Norge har vi gode offentlige støtteordninger for barn. Likevel kan sykdom eller ulykke føre til økonomisk belastning, både for familien og for barnets fremtid. Barneforsikringen hjelper barnet økonomisk ved varig skade eller sykdom som fører til at barnet ikke kan jobbe i fremtiden. Forsikringen kan kjøpes fra barnet er tre måneder.

Mer om barneforsikringen
på **udf.no**.

Stammespråk

Enhver arbeidsplass har sitt eget stammespråk. Vi utvikler ord i hverdagen vår som passer til det vi driver med. Forkortelser og spesifikke begreper sparer tid når vi skal snakke med kolleger.

Vi har mange slike spesialord og begreper i skolen. Jeg skal ikke gå inn på dem vi allerede har, men jeg har funnet noen nye som kan gjøre hverdagen mer effektiv. Her kommer de:

Dejabry: Når du må ta deg bryet med å forklare det samme om og om igjen til elever som ikke hører etter, og som heller ikke hører etter på svaret på det de akkurat har spurt om.

Pultastrofe: Samme hvor mange ganger du lager klassekartet, ender du opp med minst to elever som blir sittende ved siden av hverandre som absolutt ikke burde det.

Doskred: Når en elev må på do, og resten av klassen plutselig blir tissetrengt de også.

Tidshopp: Når elevene glør på klokka i stedet for å følge med fordi de håper at klokka vil foreta et plutselig tidshopp slik at de kan glemme alt og styrte ut.

Lydlast: Lydlast-elever lager alltid en liten, irriterende bankelyd, skrapelyd, klikkelyd igjen og

igjen... dag etter dag... ahrrghhh!

Klemilemma: Når de minste elevene styrter mot deg og skal ha klem og du må velge hvem du skal bøye deg ned og klemme først.

Teknolaps: Når teknologien i klasserommet ikke virker, eller virker på en måte du ikke skjønner, akkurat idet du trenger det mest.

Leveringsamnesi: Samme hvor mange ganger du minner klassen på en innlevering, er det alltid noen som påstår at det har de aldri fått beskjed om.

Kopifobi: Den iboende redselen alle lærere har for å gjøre en skikkelig tabbe med kopimaskinen slik at den blir ødelagt, og kollegiets paniske vrede blir vekket.

Fredasjon: Følelsen man får når man tror det er fredag i morgen og så er det bare onsdag. Da går man inn i en mindre depresjon forårsaket av fredagslengsel – altså en fredasjon.

Så hvis du får fredasjon etter en uløselig pultastrofe og har vondt i hodet etter flere tilfeller av lydlast og teknolaps samtidig som du irriterer deg over elever med leveringsamnesi og har hatt mye dejabry, blir det lett **møteglimring**.

Du er fysisk til stede på personalmøtet, men mentalt glimrer du med ditt fravær fordi hodet rett og slett ikke virker mer den dagen. Sånn er det bare.

Petit av
Hilde Eskild

Hilde Eskild

Lærer, forfatter og
forteller

STOREFRI av MARIUS HENRIKSEN

Foto: Adobe Stock

FOR **50** ÅR SIDEN

Sjores Medvedev: 10 år etter Ivan Denisovitsj

Sjores Medvedev gir levende skildringer av personen Aleksander Solsjenitsyn og hans forfatter-skap. Vi blir innviet i Solsjenitsyns motiver for å offentliggjøre de verker som senere gjorde ham verdensberømt; og vi får et godt kjennskap til de personer som omgav ham.

Etter at den rystende og realistiske boken om Ivan Denisovitsj hadde sett dagens lys, ble det klart at det var sterke kretser i Sovjetunionen som med frykt så frem til flere avsløringer av regiments umenneskelighet – spesielt i Stalin-perioden. Vi følger de intriger og bakvaskelser som de opposisjonelle forfattere blir utsatt for og fornemmer det press som de levde og arbeidet under. Det håp om liberalisering som ble tent i Khrustsjov-perioden, ble hurtig slukket, og de personer som var blitt feiret blant nasjonens største menn, ble kort tid senere bakvasket, nedverdiget og vanæret, og deres litterære verker karakterisert som åndløse, fikse ideer uten verdiinnhold. (Fra en bokanmeldelse)

Den Høgre Skolen nr. 17/1974

FOR **25** ÅR SIDEN

Biblioteket – skolens hjerte

– En skole uten bibliotek er en «død» skole. Biblioteket skal gjennomsyre alt ved skolen. Det er skolens hjerte. Biblioteket er med på å gi liv til undervisningen. En skole der elevene er en aktiv part av undervisningen, har et stort og levende og virksomt bibliotek, sier bibliotekar ved Sjøstrand skole i Kristiansand, Ragnhild Mydland.

Norsk Skoleblad nr. 20/1999

QUIZ

15 kjappe om løst og fast

- I hvilket land heter hovedstaden Ulan Bator?
- Under årets europamesterskap i friidrett ble én av Norges fire gullmedaljer vunnet av Karoline Bjerkeli Grøvdal. Hvilken øvelse var det hun vant?
- Oslo Lufthavn Gardermoen ligger på grensen mellom to kommuner i Akershus. Hvilke kommuner?
- I hvilket år overtok Gardermoen som Oslos hovedflyplass (etter Fornebu)?
- Hva er Elizabeth Norberg-Schulz kjent som?
- Hvem har komponert operaen La Traviata?
- Hvilket dyr har navnet «hippopotamus» på engelsk?
- Mellom hvilke to elver lå det historiske området Mesopotamia?
- Hvilket norsk rockeband ga i 1985 ut albumet «Maskiner i Nirvana»?
- Hva heter Norges sentralbanksjef?
- I fjor ble Kari Nessa Nordtun (Ap) Norges nye kunnskapsminister. Hvem overtok hun etter?
- Pusur-filmen er for tiden en av Norges mest sette kinofilmer. Hva heter katten Pusur på engelsk?
- Hvor står monumentet «Sverd i fjell», laget av skulptøren Fritz Røed og avduket i 1983?
- I hvilken by ligger Norsk jernbanemuseum?
- Kongsberg er blant annet kjent for gruvedrift. Hvilket metall utvant man der?

Quizmester: Ståle Johnsen. Svarene finner du på side 59.

GYLNE ØYEBLIKK

Vårtegn

Flere års arbeid toppet seg i et tårevått øyeblikk for Linda Sæther Nyløvd.

Tekst: Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

Lenge før hun kom tilbake fra mammaperm i desember 2021, hørte Linda om gutten. De andre barna var redd ham. Snart opplevde hun ham selv. Hvordan han raserte de andre barnas kunstprosjekter eller veltet det gjeve sjørøverskipet. Hvordan han lo og tøyset, mens han ødela.

– Det var ikke lett å se at han var lei seg etterpå, men det var en nervøs latter, sier Linda.

Småbarnsavdelingen hadde gjort sitt beste, med tiltaksplan og i samarbeid med foreldre og pedagogisk-psykologisk tjeneste.

– Vi i storbarnsavdelingen var overbevist om at han trengte en støtteressurs.

Etter Lindas tredje samtale med spesialpedagogisk enhetsleder i kommunen kom denne for å observere gutten 16. mai, da barnehagen feiret nasjonaldagen.

Uvanlige dager, som Lucia eller karneval, gjorde gutten ekstra urolig.

– Tog og flaggvifting var ikke noe for ham. Én ansatt var med ham hele dagen, vi to andre tok oss av de 17 resterende barna, sier Linda.

Etter besøket tikket det inn fra guttens mor: «Vi har fått innvilget 60 prosent støtteressurs!»

De neste to årene jobbet barnehagen med

spesialpedagoger, barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk og foreldrene for å gi gutten en god hverdag.

Samtaler med gutten om konflikter har vært viktig: «Hvorfor kranglet dere? Hvordan tror du de andre barna følte det? Kan de andre få bestemme litt?»

Nå har gutten flere venner.

– Støtteressursen har betydd ekstremt mye. Gutten er blitt et av de mest empatiske små vesener jeg noen gang har møtt, sier Linda.

Nylig tapte gutten tre runder i stigespill. Før gikk sånt hardt ut over inventar og andre barn. Etter siste runde sa han bare til støtteressursen: – Nå trenger jeg en pause.

En dag i mars i år ankom Linda barnehagen etter to dagers fravær. Gutten, nå seks år, vinket henne inn, åpnet skapet sitt og pekte på to visne hestehov.

– De er til deg, jeg fant dem på lørdag! sa han.

– Han så at jeg ble veldig glad, men nok ikke hvor rørt jeg ble. Med blomstene i handa tenkte jeg: Dette er verdens beste jobb, når vi har ressursene vi trenger! sier Linda.

– Snart går han ut av porten for siste gang. Da gråter jeg nok igjen.

– De er til deg, jeg fant dem på lørdag! sa han.

Linda Sæther Nyløvd (39) pedagogisk leder i Læringsverkstedet Doremi Halden og fylkestyremedlem i Utdanningsforbundet Østfold

Har du opplevd et gyllent øyeblikk? Kontakt: redaksjonen@utdanningsnytt.no

Send SMS
ABO 5180
til 1960

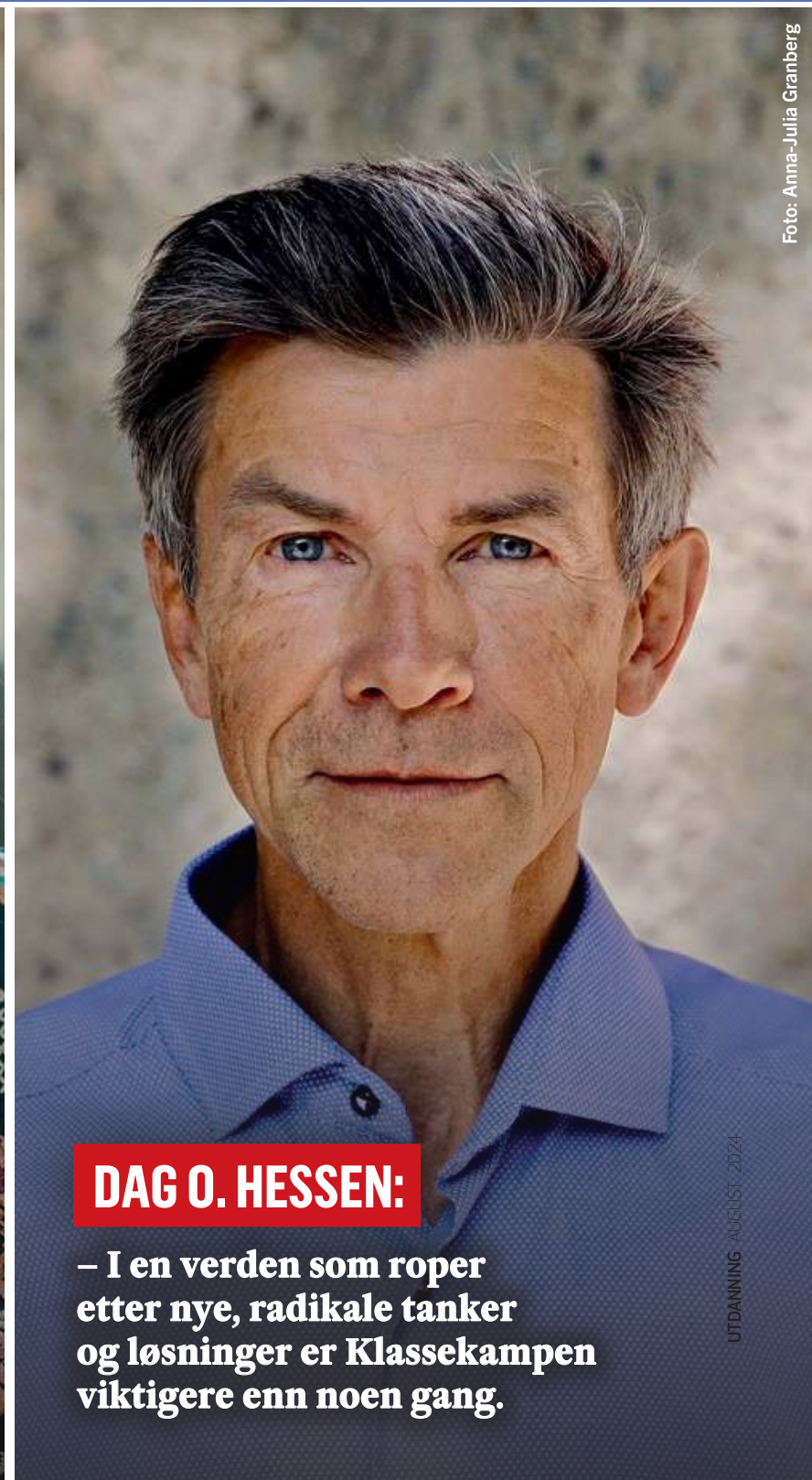
Tilbud til deg som leser Utdanning:
**NÅ FÅR DU KLASSEKAMPEN
HELT GRATIS I TRE UKER.**

Stopper automatisk.

VIGDIS HJORTH:

– Klassekampen tør, i motsetning til de fleste andre medier, å være gjennomført seriøs.

DAG O. HESSEN:

– I en verden som roper etter nye, radikale tanker og løsninger er Klassekampen viktigere enn noen gang.

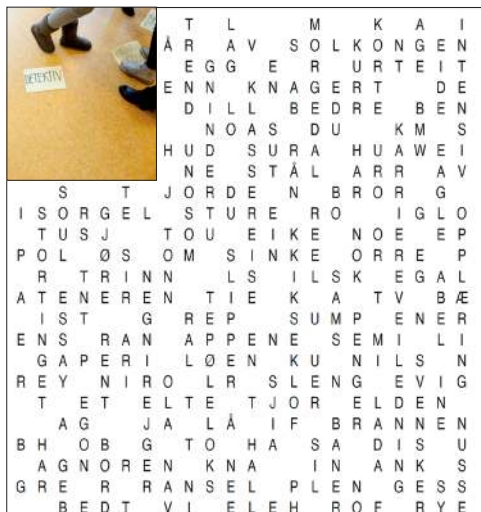
KRYSSORD

Løsningssetningen med navn og adresse sendes til: kryssord@utdanningsnytt.no innen 27. august.
To vinnere får boksjekk og heder og ære i neste nummer.

				LYSTRER BRUKKET			RIER SKILLER KORN FRA HALM OG STRÅ	ELV I SIBIR	MODIG SVIMMEL	KLARNE OPP GNISSE	TITTER	MYNT- ENHET I ROMANIA	BRAN- SLESAM- SLUT- NING	
				SITAT KÅRE WILLOCH	“		VÅPEN					FLUKT ALT I ORDEN		
				REGNER BANNING				BURFUGL	KAGGE FOR- GUDA			I FRILUFT FISK		
						SJARM						LEVER		
TRE GYM- UTSTYR			STRØM LUKT(EN) ETTER REGN				ARGON	PASIENT- ORGANI- SASJON HUSDYR						
							FRA VISER FRAM		DANSK ØY HOVED- UTGANG					
			HEGREM 2024	STED YT- TERST I LOFOTEN	ORDNE		KALIUM DO ... MI			VÅTMARK	FOR- MUES- MASSEN			
OSS	EN SKORGAN = NEDER- LAND	ÅSSIDE BERG- ENS TIDENDE	FLAGG		FILLE RETNING			FIRKANT KOM- MUNE						
					BISPE- DØMME VASSE		RELIGION ROM- MENE		NÆR- SYNT FINNES					
RETT AV REINS- DYR- KJØTT			SKJORTE- MERKE		JOD	YTRET EIE		VANT						
STERKT	TESLA	IRSK ARTIST DEN- GANG			NETT- PRAT		GRØNN- SAK EINSTEIN- IUM		TITAN FERNISS					
ØST PAPPA PARTI	LAGT TIL NRK- KANAL			5. TONE KONGE	KROPPS- DELEN FØRSTE- MANN			LEKER KEISER		(STAKK- ARSLIG) TOSK				
		= ANGOLA BARNE- SKOLE- TRINN	APPARAT HAST			TYSK BY OG ELV		DRO BEFAL- ING						
	ELV		HA		SLU UTROP VI	NIKKEL KNOKKEL		RIS- KABLE						
	REISTE	SKÅRING RUBID- IUM						ROPE HA SETE						
UKOKT DUKKE OG FILM	TREKK JACK MA GRUNN- LA...		BELEGG		SITTE TIL HEST		DEL AV ISBRE MELODI		FLOTT	HØYDE- RYGG				
			KELVIN VIA	OKSY- GEN	STOFF	GRUNN- LAG CIRKA		NOE	BY I NORDRE FOLLO MAN					
SMILTE DONERE		EKSER- SIS	SKRYT INNI		VENE- BETEN- ELSE MIDJE			DØDELIG SOSIAL GRUPPE						
		SOVE- MIDDEL STIRRER			EMPIRI									
VIND GRILLET SAND- WICH		AVTA	EDDER- KOPP- DYR			HJUL- MIDTE	BEN NORRØN GUDINNE		KAOS	STATER	ROVDYR			
			KVINNE IKKE					SENTRALT ROM, OFTE UTEN TAK						
VERD- ENSVANT EN BERNI- HOFT				LEGEMS- DELEN SOLGUD			SENNEPS- MERKE REMA- APP		I TIL- LEGG					
									”	FLATE- MÅL				

LØSNINGER

Kryssord nr 6

VINNERNE: Asfrid Karlsen, Lakselv, og Reidun Prestbø, Oslo. Premieren er hver sin boksjekk på kr. 500. Vi gratulerer!

Quiz

1. Mongolia
2. Halvmaraton
3. Nannestad og Ullensaker
4. 1998
5. Operasanger
6. Giuseppe Verdi
7. Flodhest
8. Euftrat og Tigris
9. Raga Rockers
10. Ida Wolden Bache
11. Tonje Brenna (Ap)
12. Garfield
13. Innerst i Hafrsfjord i Stavanger
14. Hamar
15. Sølv

Kvar fredag publiserer me ein nettquiz på utdanningsnytt.no. Her finn du nye og tidlegare quizar: utdanningsnytt.no/tag/quiz

BLADENE VÅRE

Utdanningsforbundet gir ut medlemsblad og fire tidsskrifter. Alle publikasjonene er redaksjonelt uavhengige og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsomplakatens regler for god presseetikk.

Som medlem i Utdanningsforbundet kan du få medlemsbladet Utdanning på papir eller digitalt. Neste utgave kommer 6. september.

I tillegg kan du velge ett av disse tidsskriftene kostnadsfritt:

Første steg
Tidsskrift for barnehagelærere.
Tre utgaver pr år.

Bedre Skole
fra første klasse til lærerutdanning.
Fire utgaver pr år.

Yrke
Fokus på yrkesopplæring.
Fire utgaver pr år.

Spesialpedagogikk
Fag- og forsknings-tidsskrift.
Fire utgaver pr år.

MIN SIDE

Administrer abonnementene dine på www.udf.no/min-side eller kontakt medlemservice om du har spørsmål medlem@udf.no, tlf.: 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

UTDANNINGSFORBUNDET

Besøksadresse: Hausmanns gate 17, Oslo
Postadresse: Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo. Telefon: 24 14 20 00

Tre tips til deg som er lærer i mat og helse!

Visste du at Fiskesprell har gratis tilbud til mat- og helsefaget i grunnskolen? Benytt deg av disse tre tilbudene for å fylle skoleåret med lærerikt innhold for dine elever.

1 Fiskesprell gir penger til innkjøp av sjømat i undervisningen

Dette skoleåret øker vi råvarestøtten med 25%! Råvarestøtten er på kr 50 per elev på mellomtrinnet og kr 80 per elev på ungdomstrinnet. Skolene kan søke støtte en gang per skoleår. Fristen for å søke er 31. desember 2024.

2 Hver skole kan få tilsendt gratis kokebøker og lærerveiledning fra Fiskesprell

Fiskesprells undervisningsmaterieill til mat- og helsefaget er basert på den nye læreplanen i mat og helse (2020). Gjennom fagstoff, oppgaver, filmer og oppskrifter dekkes de fleste kompetansemål i faget.

3 Kokkesprell – en lærerik konkurranse for elever på mellom- og ungdomstrinnet

Kokkesprell er et undervisningsopplegg og konkurranse til mat- og helsefaget, hvor elevene samarbeider om å komponere sine egne oppskrifter med sjømat. Vinnerne mottar kr 10.000,- til klassekassen, samt en sjømatfest i regi av Fiskesprell. Kokkesprell gir, i tillegg til den ordinære råvarestøtten, kr 50 i støtte per elev som deltar.

Les mer og benytt deg av tilbudene våre på fiskesprell.no/skole

Fiskesprell er et nasjonalt kostholdsprogram i samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Klima- og miljødepartementet og Norges sjømatråd.